

वल्लभ नीति.

छंद, छप्पा, कुंडलिया, कवित.

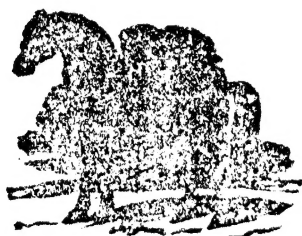
मनावनार.

व्यास. वल्लभराम सुरगराम

कपायी असिद्ध करनार.

शा. मनसुपराम भजनलाल.

आवृत्ति बीछ—प्रत १२००

अमहावाह

“अंद्रोदय” प्रिन्टींग प्रेस.

संवत्. १९४५

सन् १९८५

किमत. ३. ०-८-०

સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા આઠટ પ્રમાણે સર્વ
લોક મસિદ્દ ક્ષીરમ્ મનાધિન રાખ્યા છે.

એવી દયા લવોએ તો તે તમામ મિશ્રકૃત લેઈ જાય ને આ
પણે ભીખ માગતા થઈએ માટે ત્યાં ૪) પુરુષારથ પ્રાક
મ કહ્યું છે તે ૪) પુરુષાર્થ પ્રાકમ એટલે ચાર તથા
હરકોઈ અનોતીનો ભરેલો પુરુષ તેને .પ્રાકમ ખતાવવું
એટલે તેનો નખળી ટેવ બુલાવી દેવી તેનું પાપ વેદ
સાક્ષમાં લખતા નથી, એવાં ચાર પ્રકારના પુરુષાર્થ
ની સ્થિતિ આ ચોપડીમાં છે વળી સામા માણસનાખો
લવા ઉપરથી તથા તેના આચરણ ઉપરથી આ માણ
સ કેવી નીતાનું છે તે સ્પષ્ટ જણાઈ આવશે એવી ધ
ર્મી ઉપયોગી બાબતોનો આ લઘુ ગ્રંથનો સરવે વિવેકી
આચે લાભ લેવો જરૂર છે.

આ પુસ્તક મળવાની જગો.

અમદાવાદમાં રાયપર પખાલીની પોળમાં વ્યાસ વલ્લ
ભરામ શુરજરામને ધેરથી, તથા માણેકચોકમાં બુકસેલર
મનસુખ મગનલાલની પાસેથી મળશે. દશ ચોપડી મંગા
વનારનેદસ્તુર મુજબ એક ચોપડી વધુ મોકલવામાં આ.
વશે નાટપેટ કાગળ લીધામાં આવશે નહીં તથા ઉધારે
આપવામાં આવશે નહીં.

અનુક્રમણિકા.

અંક

પૃષ્ઠ.

વિનંતી વિશે.

૧	સમરી સારદા માત,	૧
૨	ગુણી દેશ યુજરાત.	૧
	માખાપોને સમજણ.	
૩	પુત્રીએને લાડ	૧
૪	નારી સાસરવાસ	૨
૫	ધીક જનેતા જેહ	૨
૬	સાસરવાસથી નાર.	૨
૭	કાં પુત્રી કે પુત્ર.	૩

સ્ત્રીના ચરીત્ર વિશે.

૮	રાંડ રડી કરે વાત	૩
૯	કરે ચ્હાય તે નાર	૩
૧૦	મુમત પકડે નાર.	૪
૧૧	રહે ન રોકી નાર	૪
૧૨	નારી તાણે લાજ	૪
૧૩	જુઠા બોલી નાર	૫
૧૪	લાજ વગરની નાર	૬
૧૫	ચતુરાનુ ચરિત્ર	૫
૧૬	મરોને નખણી જાત.	૬
૧૭	નાથ ઉપર ઠો હાથ	૬
૧૮	ઠામની સેવે કંથ.	૬
૧૯	કંથ હોય કદરૂપ	૭

૨૦	સંખણ સાસુ હોય.	૭
૨૧	વહુ કરે વિરોધ	૭
૨૨	નારી ચલવે ચલણ	૮
૨૩	ચાલે નારનું ચલણ			૮
૨૪	વામાને વરા થાય.	૮
૨૫	વરા ખનવાથી લોક	૯
૨૬	મારે માને નાર	૯
	પુરુષોને શીખ.			
૨૭	અખળાને દે કુખ	૯
૨૮	વધ થઈ વરે નાર	૧૦
૨૯	વળે ન નારનું અંગ	૧૦
૩૦	નારી નહીં સુકાય	૧૦
૩૧	નર ન ખને ખળવાન	૧૧
૩૨	સાસરવાસે દહાય.	૧૧
૩૩	જેઠ ધણી માખાપ	૧૧
૩૪	પુરુષને માખાપ	૧૨
૩૫	જનની જયા બ્રાત	૧૨
૩૬	હોયે મુરખ બ્રાત	૧૨
૩૭	જે ઉર આવ્યું પાપ	૧૩
૩૮	જે ધરમાં નહીં સંપ	૧૩
૩૯	જે ઘરે જાઝા કલેશ	૧૩
૪૦	સંપ હોય જે ઘેર	૧૪
૪૧	લડે ખેટડો ખાપ	૧૪
૪૨	ઉતુ નીર અપાર	૧૪
૪૩	અપણમાંથી હાથ	૧૫
	શેઠો વિશે.			
૪૪	મરે નાતનો શેઠ	૧૫

૪૫	શેઠ નાતનો જેહ ૧૫
૪૬	કાણ જાણવો શેઠ ૧૬
૪૭	નાત તણો જે શેઠ ૧૬
૪૮	માજન કરો શેઠ ૧૬
૪૯	મહેલા કરો શેઠ ૧૭
૫૦	શેઠ નગરનો જેહ ૧૭
૫૧	ઉપર છપા ચાર ૧૭

હોમત વિશે.

૫૨	જેને હુએ હામ ૧૮
૫૩	હામ ખડુ હથીયાર ૧૮
૫૪	હોમતછે તે મરદ ૧૮
૫૫	જેણે મુકી હામ ૧૯
૫૬	જે જન હાર્યો હામ. ૧૯

મનુશના મદ વિશે.

૫૭	જેને બહાણો સાથ ૧૯
૫૮	જાણવે જદે જોર ૨૦
૫૯	ગરીબ વઢતાં થાય ૨૦
૬૦	સાંઠ સંગ કલાંઠ ૨૦
૬૧	પડ્યો જોનો કરપ ૨૧
૬૨	ગરીબનું નહી કોય ૨૧
૬૩	ગ્રહસ્થ ઘેહલો હોય ૨૧
૬૪	ગરીબ જનને શેઠ ૨૨
૬૫	વાધ કરે હંસાય ૨૨
૬૬	અનેક જનને એક ૨૩

નીચના લક્ષણ વિશે

૬૭	પરગીર મુકે આજ ૨૩
----	---------------	------	---------

૬૮	દેખી પર વૈભોગ	૨૩
૬૯	જેરી સાંઢે સાંઢ	૨૩
૭૦	વીમ વીમનુ માન્ય	૨૪
૭૧	કરશે પર નીદયાય	૨૪
૭૨	કોણ કરે નીદયાય	૨૪
૭૩	નીચ કરે નીદયાય	૨૫
૭૪	ચંડાળનુ લક્ષણ	૨૫
૭૫	જાત પ્રમાણે વાત	૨૫
૭૬	જેની જેવો વાત	૨૬
૭૭	ખોદે ખોદણી ખુખ	૨૬
૭૮	કહો દુષ્ટને દુષ્ટ	૨૬
૭૯	ખડુ ખોલે જે ખોલ	૨૭
૮૦	જામમાં ઝાઝુ ઝેર	૨૭
૮૧	હાંસીમાં વિરોધ	૨૭
૮૨	મશકરીની ટેવ	૨૮
૮૩	જદે દિછળતું વેણુ	૨૮
૮૪	વગર વિચારયુ વેણુ	૨૮
૮૫	લાડલડાવ્યું ખાળ	૨૯
૮૬	કરી પુત્રની પક્ષ	૨૯
૮૭	ખજો રાંડની કુખ	૨૯
૮૮	મરજો પુત કપુત	૩૦

અતી સર્વ વરજીત વિશે.

૮૯	જાદે કરશે જેર	૩૦
૯૦	ખડુ દોડે થકાય	૩૦
૯૧	ખડખડ કાઢે દાંત	૩૧
૯૨	તાત સુતને શીખ	૩૧
૯૩	મુરખ દ્યો જ્ઞાન	૩૧

૯૪	નહિ નફ્ટને લાજ	૩૨
૯૫	જેણે મુકી લાજ	૩૨
૯૬	ખરૂં કહ્યામાં ખાર	૩૨
૯૭	સાચા જનને શોક	૩૩
૯૮	સૌ મન ડાહ્ય થાય	૩૩
૯૯	સમજે સૌ મનુષ	૩૩
૧૦૦	આપ વખાણે ગુણ	૩૪
૧૦૧	હુતર જેની પાસ	૩૪
૧૦૨	હુતરને જન જેહ	૩૪
૧૦૩	કાયાનું કમ જર	—	...	૨૫
૧૦૪	એજ થવા જે ચહાય	૩૫
૧૦૫	કરે વડાનો વાદ	૩૫
૧૦૬	કરે વડાથી બહેર	૩૬
કન્યા વકરો કરવા વિષે.				
૧૦૭	લે દીકરીનો નામ	૩૬
૧૦૮	દામ લઈ દે ચાથ	૩૬
૧૦૯	વેઠા વપુએ કુખ	૩૭
૧૧૦	દં કન્યાનું દાન	૩૭
શાંતિ રાખવા વિષે.				
૧૧૧	લોળ થકી લુટાય	૩૭
૧૧૨	સંતોષી જન જેહ	૩૮
૧૧૩	મન ધારયું જો થાય	૩૮
૧૧૪	આલ્યુ રહે મન	૩૮
૧૧૫	લક્ષ્મીવરના લેખ	૩૯
૧૧૬	હુંકત રાવણરાય	૩૯
૧૧૭	દશા રામને શીસે	૩૯

દેવા વિષે.

૧૧૮ કુખી દેવાદાર ૪૦

૧૧૯ દેવું દારણ કુખ ... ૪૦

મીઠા માણસ વિશે.

૧૨૦ મિઠા માણસ સંગ ... ૪૦

૧૨૧ મીઠું ન ખોલે ખોલ ... ૪૧

૧૨૨ રહે ચઢેલુ મુખ ... ૪૧

૧૨૩ હસ્તુ રહે છે મુખ ... ૪૧

અવળી રીત વાસે.

૧૨૪ દુનીયાના દારંગ .. ૪૨

૧૨૬ ધૂંધટ તાણે નાર ૪૨

૧૨૬ ઠાન સાંભળી વાત ... ૪૨

૧૨૭ જેને જેપર પ્રેમ ... ૪૩

ન્યાયાધીશ વિશે

૧૨૮ મરોને અમલદાર ૪૩

૧૨૯ બે જણને વિરોધ ... ૪૩

૧૩૦ જોઈ બેનો વિચાર ૪૪

કામી જન વિશે.

૧૩૧ કામી નર કે નાર ... ૪૪

૧૩૨ કામાતુર નર જેહ ... ૪૪

માનવીના મળવા વિશે.

૧૩૩ માન્ય વિનાં પર ઘેર ૪૫

૧૩૪ જે કામે નહીં ભાવ ... ૪૫

જીવોના દેહ વિશે

૧૩૫ વૈદ કરે વૈદક ... ૪૫

૧૩૬	કદી ન મુકે કાળ ૪૬
૧૩૭	સગા ભાત કે તાત ૪૬
	પાપીની પ્રીત વિશે	
૧૩૮	પાપી ખાંધે પ્રીત ૪૬
૧૩૯	કરે પ્રાણુની પ્રીત ૪૭
૧૪૦	સોમણ ખાંધો સ્નેહ ૪૭
	વ્યસન વિશે	
૧૪૧	વ્યસનને વશ જેહ ૪૭
૧૪૨	જે નર નીશાળોર ૪૮
૧૪૩	કરીએ કર્મ જેહ ૪૮
૧૪૪	સાખે સઘળુ સુખ ૪૮
૧૪૫	સાખ ટળી મળે લાખ ૪૮
૧૪૬	નાગુ નાચે નીચ ૪૮
૧૪૭	એક કરે કુડ કામ ૪૮
૧૪૮	જે શીખેલો પાગ ૫૦
૧૪૯	ગરબને નહી ગત્ય ૫૦
૧૫૦	મળતુ વેતીશાળ ૫૦
૧૫૧	કોઈ કરે શુભ કામ ૫૧
	રૂપ જોખન વિશે	
૧૫૨	જેને જાહે રૂપ ૫૧
૧૫૩	હોય જોખનનો મદ ૫૧
	સમો વરતવા વીશે.	
૧૫૪	સમો લણે જન જેહ ૫૨
	સ્વભાવ વિશે.	
૧૫૫	જેને છલનો સ્વાદ ૫૨

૧૫૬	મધુપાન પીનાર	૫૨
	પરચુરણ વિશયો.			
૧૫૭	ઉચને વહાલો ધર્મ	૫૩
૧૫૮	જારી જનને જાર	૫૩
૧૫૯	મળે ગરીબને ગરથ	૫૩
૧૬૦	કોને ધન હંકાર	૫૪
૧૬૧	ઘટે દળદરથિ દામ	૫૪
૧૬૨	માગવુ વીપ લોક	૫૪
૧૬૩	નીચ સંગથી નીચ	૫૫
૧૬૪	સર્પસુદરી ચોર	૫૫
૧૬૫	નોર વીના સરીત	૫૫
૧૬૬	પરધનને પરનાર	૫૬
૧૬૭	નમે ન નીચો જાત	૫૬
૧૬૮	ટળો અનરથી રાજ	૫૬
૧૬૯	જુઠાનુ છે પાપ	૫૭
૧૭૦	સાભળ છવડા શીખ	૫૭
૧૭૧	સત્યકાજ સતી સુત	૫૭
૧૭૨	ટેક કાજ કંસરાય	૫૮
	રામસ્યાના છપા.			
૧૭૩	ચારનાર છે જોડ	૫૮
૧૭૪	ચારનારનો સાથ	૫૮
૧૭૫	નારો પર નર એક	૫૯
૧૭૬	સોળ સસ્ર સત આઠ	૫૯
૧૭૭	વંદળ જાતી એક	૫૯
૧૭૮	ત્રણ જણાની જોડ	૬૦
૧૭૯	ખાલનાર છે મુખ	૬૦

૧૮૦	બે નરો છે સ્વેત ૬૦
૧૮૧	એક આમળા રસાળ ૬૧
૧૮૨	એક નર ઉત્તમ નામ ૬૧
૧૮૩	છાક છકેલુ છેક ૬૧
૧૮૪	ખટ ચરણો છે ગોળ ૬૨
૧૮૫	રાયકવાળ રવાળ ૬૨
૧૮૬	ગાહ્યાણુને મોચાણુ... ૬૨
૧૮૭	રાવતાણુને ભીસ્તાણુ ૬૩
૧૮૮	પારસાણુને ગોસાણુ ૬૩
૧૮૯	અષ્ટ સ્વાદ જગમાંય ૬૩

નામના અવગુણ વિષે.

૧૯૦	ધરયું સ્વોદત નામ ૬૪
૧૯૧	મગન ધરાવ્યું નામ ૬૪
૧૯૨	કપટી હોય અપાર ૬૪
૧૯૩	ગાંડાભઈ ધરી નામ ૬૫
૧૯૪	હોય ધનખાઈ નામ ૬૫
૧૯૫	રૂપાળોખાઈ નામ ૬૫
૧૯૬	નામ હોય સરસ્વતી ૬૬
૧૯૭	ચંદાગવરી હોય.... ૬૬

વચન ભ્રષ્ટ વિષે.

૧૯૮	વચન ભ્રષ્ટ જન જેહ ૬૬
૧૯૯	કળિયુગમાં વિશ્વાસ ૬૭
૨૦૦	વિશ્વાસઘાતી લોક ૬૭
૨૦૧	વિશ્વાસઘાતી જેહ ૬૭
૨૦૨	વણવિશ્વાસે કામ ૬૮
૨૦૩	વિશ્વાસે વડુવાર... ૬૮

દીનતા રાખવા વિષે.

૨૦૪	દે મુરખજન ગળ૬૮
૨૦૫	નમતાને સહુ નિશ્વ૬૯

કંબુસાધ વિષે

૨૦૬	વીત વાવરે જેહ...૬૯
૨૦૭	જેની ગાંઠે ગર્ય...૬૯
૨૦૮	ખરચે જે જન જેમ૭૦

ધર્મ ધારા.

૨૦૯	કરતા ધરમનું કામ૭૦
૨૧૦	ધમશાળા ધરી નામ૭૦
૨૧૧	પુન્યવાન સવાર૭૧
૨૧૨	આપે આપી પુન્ય૭૧
૨૧૩	ઢીલગંદો દાતાર૭૧
૨૧૪	અપજશીયા દાતાર૭૨
૨૧૫	ખાળ સુંભનું દ્રવ્ય૭૨
૨૧૬	દસાંક્ષ હરીનો ભાગ૭૨
૨૧૭	કાંતો આપસે પુત૭૩
૨૧૮	જનમી માને પેટ૭૩
૨૧૯	પસુ પક્ષીના દેહ૭૩
૨૨૦	કાંકયો ન રહે ભાણ૭૪

પ્રાહણ્ય વિષે.

૨૨૧	ભીખને માથે બ્રહ્મ૭૪
૨૨૨	વિમ્મ તણો સુત જેહ૭૪

વધુબાણવ વિષે.

૨૨૩	ધરી વૈજ્યવી વેષ૭૫
-----	-----------------	-----	-------

૨૨૪	વિપ્રજ વિપ્રજુરૂપ૭૫
૨૨૫	સેનાનો જ્યાં પાક૭૫
૨૨૬	વિના વિપ્રકો જાત૭૬

ઢાંગી વિષે.

૨૨૭	જ્ઞાનવિગ્ન ગાણું ગાય૭૬
૨૨૮	મુરખને દે માન૭૬
૨૨૯	દુરીજનનો દેરા૭૬

હરિભજનમાં ભંગ પાડવા વિષે.

૨૩૦	હરી નામમાં ભંગ૭૭
૨૩૧	વાંનામું જ્યાં વ્રંદ૭૭

કુંડળિયા.

૧	ટકા તેરા નાહી હે૭૮
૨	પેસા પેસા કયા કરે૭૮
૩	તેરે સીરપર મ્હોત હે૭૮
૪	કાયા કયા કુંમ હે૭૮
૫	ચમડી કયું ચુયાવના૭૮
૬	મેરા મેરા કયા કરે૭૮
૭	જુઠો માયા જન કે૮૦
૮	અંતર ઉલટ હોત હિ૮૦
૯	મચ્છી નહાતી નીર મે૮૦
૧૦	કયા સુનાત રાગ કાનસે૮૧
૧૧	ગ્નાન ધ્યાનકે દાનમે૮૧
૧૨	ધકા ખાતા કાયકુ૮૧
૧૩	ખત્તા ખાયા કુંડકે૮૨
૧૪	સચ્ચા હીરા ઊડકે૮૧
૧૫	ફેણી પણુ રેણી વાહી૮૨

૧૬	પુરા લગતા લંડકું.૮૩
૧૭	કપટૈ કરતા કાયકું.૮૩
૧૮	ગઢાકુ ગ્નાની મીલા.૮૩
૧૯	પક્કા ગુનાહે પાનકા.૮૪
૨૦	સોપારો જગમેં ખડો,૮૪
૨૧	ત્રીનલોક ભ્રંમાંડમેં.૮૪
૨૨	કહત જગતકે લોક....૮૫
૨૩	પઠી ખનાદો પાનકો૮૫
૨૪	ખડીહે જગમેં નારીયાં૮૫
૨૫	ખૂખી ખુદાકો ખુખહે૮૬

દેશી ભાષાના કુંડળીયા.

૨૬	પાઘ ન પામે કો કદી....૮૬
૨૭	પહેલો થાતુ પુન્યમાં૮૬
૨૮	પાત્ર નેઈ જર દીછએ	—૮૭
૨૯	પથરા છે પીંગળ તણો૮૭
૩૦	ઠઠક કવિ કવિતા કરે૮૭
૩૧	સાખાશી ના દીછએ૮૮
૩૨	વાણીથી માણી સહુ૮૮
૩૩	છપા કીધા સહ મળી૮૮

મનહર છંદો.

૧	પરાયુ તો માગી માગી૮૯
૨	ચોટલીચો ચોળી હોળી૮૯
૩	પહેરે પગ પાની લગી૮૯
૪	ચાંખ ખુખ ખેંચાવવા૯૦
૫	નીચુ ન્યાળી પુંઠ ભાળી૯૦
૬	ભામની ભાગાવવાથી૯૦

૭	વણ ભણી ભામનીને૬૧
૮	ભણાવજો ભાવ થકી૬૧
૯	નહાની ઉમરનો નારી૬૧
૧૦	અસનાઈ ખાળકની૬૨
૧૧	મન મધરૂખી વાન૬૨
૧૨	જગ તણા પ્રાણી તણી૬૨
૧૩	કરતા જનનુ નામ૬૩
૧૪	કાવ્ય કવિ કોઈ કોઈ૬૩
૧૫	મેર મુવા વીંછુડા તે૬૩
૧૬	ઈશિકની વારતામાં૬૪
૧૭	કરમ ચંડાળ કાંહુ૬૪
૧૮	કરી ઠાલી ઠાંસ રાંસ૬૪
૧૯	હરી કથા જ્ઞાન ખોલ૬૫
૨૦	પુન્ય કે પરોપકાર૬૫
૨૧	ભક્તપાણુ જગતમાં૬૫
૨૨	કઈકે અંતી છોશ રાખી....૬૬
૨૩	ઠાલે હાથે ગંગા સ્નાન...	...૬૬
૨૪	ચાર બેઠ રાંસ ખટ૬૬

કવિત.

૧	ઢોર લાત મારશે૬૭
૨	છોટાસા ખાલકુ૬૭
૩	બકરા બકતહે૬૭
૪	પેટકા કપુત સુત૬૮
૫	પુન્ય કર દાન કર૬૮

છંદ કવિત.

૬	ધણુ જોર આવે કયરખીને ...	૬૮
---	-------------------------	----

- ૭ ધણુ જોર આવે સુથારોને....૬૯
૮ ધણુ જોર આવે ખાળ નિશાળ.૬૯

ધંદ્વિજય

- ૧ રામ સુધામ કે ઠામ ગયો જળ૬૯
૨ સ્વાન કહેત સુનો તુમ રામજી૧૦૦
૩ હડકપા વાળુ સ્વાન વમ્તીમાંડી૧૦૦
૪ વિશ્વમાં વધ્યો છે વ્યાસ તણા વંશ.....૧૦૦
૫ કોઈ ગુણી વ્યાસનુ ગ્નાન જોઈ જોઈ..૧૦૧
૬ તાત તણા મુજ બ્રાત તણા ઘણા ...૧૦૧
૭ કૈક કુમતી ભરેલા છે શીશ તે ...૧૦૧

છપો.

ભાંખ્યા છે બહુ જોષ, શોષ કીધો સંસારી;
વર્તે કહેલી શોખ, બીક મુકી નરનારી;
હદી ન લાગે દોસ, રોશ ઈશ્વર નવ આણે;
પુસારયની રીત, વદી છે વેદ પુરાણે;
પુસ્તક આપુ વાંચીને, ગુણ મહાણ કરજો સહુ;
વ્યાસ વક્ષભ વદે શાસત્રી, સંપ્રતી નીતી કહુ.

વલ્લભનીતિ.

વિનંતી વિશે છપો.

છપો ૧.

સમરિં સારદા માત, વાત વંદુ વેહેવારો;
કવિઆને પરણામ, માફ કરજો ભુલ મહારો.
છે વિદ્યાની ખોડ, જોડવાને મન મહાર;
કબુલ કરજો સર્વ, ગર્વ રહે નવ ધાર.
કીકર હુંજ કવિયો તણો, ગ્નાનીનો ગુલોમધું;
થોડું કહ્યું ઘણું માનજો, પ્રાણીણ વલભરામધું.

છપો ૨.

ગુણી દેરા ગુજરાત, જાત પ્રાણીણની મહારો;
અમદાવાદ મુકામ, સહેરની શોભા સારી.
રાયપુર જીલ્લા માંય, પંખાલિની પોળ મધ્યે;
કથા કહુ પુરાણ, રણ છું રડી હૃદ્યે.
ત્રવાડી મેવાડો વીપ્ર છું, શેવક અક્ષર ધામનો;
વ્યાસ વલ્લભ નિજ નામ છે, સુતજ સુરજરામનો.

મા આપોને સમજાય.

છપો ૩.

પુત્રીયોને લાડ, સડામે ખીતા જોનો;

ધીક પડયો અવતાર, બગાડે મનખો તેનો.
 શીખે જીભનો સ્વાદ, નાદમાં જાહે કાટે;
 કપ્પુહોની થાય, જાય તે વાંકી વાટે.
 છાકે છકે છેક છોકરી, ધારણું કરશે આપનું;
 વલ્લભ કહે છે નામ તે, બોળે બેટી બાપનું.

છપો ૪.

નારો સાસરવાસ, શોભતી સહિયો સારી;
 વઢી વસે પીઠિર, જાણવી વાંભીચારી.
 હોય દુખ કે સુખ, સાસર તોપણ સાર;
 સાસરીયાનું બેણું, સહે ખાદુ ને ખાડ.
 તેતો સપુતની છોકરી, ખરો ભેદ પરમાણવો;
 વલ્લભ કહે ઘેર રાખ્યાં, તે વાર વંદળ જાણવો.

છપો ૫.

ધીક જનેના જોહુ, દીકરી બહાલી જાણે;
 સાસરીએથી માત, પીઠિરે પુત્રો આણે.
 કરે જમૈશું જુદું, બુધ વિના નોક ખાઈ;
 સંખણ સરખી તેહ, બગારણું ખાલી ખાઈ.
 કાહાડે રણવા મા રી, નીચ પત્નીનાં ઉતરો;
 કેહે વલ્લભ માણસ નહી, કોહો કરકા કુતરી.

છપો ૬.

સાસરવાસથિ નહ, પાયરે પૈસો આણે;
 તે અહિન માખાપ દીકરી બહાલી જાણે;
 કરે ઘણાં વિખાણ, દીકરી તું બહુ સારી;

રાપણ વાળી ખાળ, ભાગતી ભીડ અમારી
એટલે છળ કરે છે. કરી, સાસરેથી પિઠ્ઠર ભરે;
વ્યાસ કે સાસરે ન મળે તો છવટ લુચ્ચે કરે

છપો ૭

ઠાં પુત્રી કે પુત્ર, ચીજ પરધરની લાવે;
માત તાત કરિ દ્રોધ, ધાક દૈને ધમકાવે;
પાકી પુછાપુછ, કરીને ત્રાસ પમાડે;
દરશાત્રિ ખડુ ખોક, સીખથી કુમત ઠાડે;
સુધરે સુધારયુ છોકરું, ખાળ ન સુધરે આપણી;
ઠહે વલ્લભ કે ખાળકો, જગડે છે માખાપથી.

સીના ચરોત્ર વીશે.

છપો ૮

રાંડ રડિ કરે વાત, પ્રપંચે પાકી પુરી;
બરીખ ગાત્ર ગણાય, હરામી નહી અધુરી.
નિરમળ ખોલે ખોલ, જુઠને કરવે સાચુ;
માને મુરખ કોય, હોય બુદ્ધિનુ ઠાચુ;
અપ્રસક્તી અખળા ઘણી, કામની કત કરોડછે;
ઠહે વલ્લભ પલ્લવ કરે, તે લુચ્ચો ભપોડ છે.

છપો ૯.

ઠરે આલ્ય તે નાર, પહાડ પરવત પણ પાડે;
આલગ્ને અવનિમાય, અવનિ આકાશ ઉડાડે;
કરે જ્ઞાનિને મુઠ મુઠને જ્ઞાનિ ખનાવે;

નોર મોલનાં નેવ; નેવનાં મોલ ચડાવે;
 વણ વાતની વારતા કરે, ગપ ઘણેરી ગોઠવે;
 વધ્ધલ કહે વનીતા સહુ, આણ દીઠું પણ આઠવે;

છપો ૧૦.

મુમત પકડે નાર, પાર પાડે પાખડે;
 ડોલાવે સંસાર, નાર ના ડોલે પંડે;
 જેમ રામનું બાણ વાણ વામાની એની;
 કરતાં કુટું કરમ, શરમ રાખે નહી તેવી;
 મન ધારયુ કરે માન્યની, ભુપત્યકી પણ નવ ઠરે.
 વધ્ધલ કહે રહે વરા નહી, પ્રભાદીક મધી મરે;

છપો ૧૧.

રહે ન રોકી નાર, ભાર હજાર મણ મુકો;
 સીખો સઘળાં ચેન, નેનની ચોટ ન ચુકો.
 લાલચ આપો કાંક, વાંક જુઓ ન લગારે;
 તોપણ ન જોળવાય, કરે મનમાં જે ધારે;
 ધારયુ કયા વણ રહે નહી. રહે રોકિતે આપણું;
 કેહે વ્યાસ મુમત મુકજે, જાયતો સગા આપણું.

છપો ૧૨.

નારીતાણો લાજ, કાજ તેતો બહુ આવે,
 મારવિ પડે આપ, ભલેરી તેને ફાવે;
 નીચુ ન્યાળી જાય, કહે જગ તેને સારી;
 પણ તે પાકી હાય, નરોને નાખે મારી;
 જે લલના સુરચી નથી, તે ખુલે શીર ચાલતી;

કેહે વલ્લભ લજ્જભણુઓ ઘુંઘટમાં ધર ઘાલતી.

છપો ૧૩.

જુઠા જોલી નાર, સ્નેહ તેના નવ કરીએ;
સોગન ખોટા ખાય; ખાય લાગી પરહરીએ;
જો રહીએ વિસ્વાસ, કયસ કર્યા વણ પડો,
થાય છવનો નશા, નશાનો લાગે ધડો;
જુહું જોએ જે જુ તો, તે તણે છંદ છોરિયે;
કહે વલ્લભ તે નારજુ, નેન કહીના મારિયે;

છપો ૧૪

લાજ વગરની નાર, લડત લડતાં નહિ કરતી;
કમ અદ્ધિ ઠગ જાત, ખાડુ મુખ ખડવા કરતી;
વદે વધારે વાત, ઘણું લાખણુ દેખારે;
લાંખા કરીને હાથ, આપ હસેને હસાડે;
બેર વીના બેર ખાંચતી, ઝેર ધરે દિલ ટંખણી;
વલ્લભ કેહે તે સુંદરી, સદ્ સમજવી સંખણી.

છપો ૧૫.

અતુરાનું અગ્રિય, પવિત્ર જન તે શું જાણે;
કપટ ન સીખ્યો હોય, અપ્રિયે શા પરમાણે;
સેલડિ નરખિ ન હોય, જરનો સાંઠા વખાણે;
પરમુણુ દીઠા વણ, આપના રૂણુ ઉર આણે.
જે જણનારીની વેદના, વંઝા શું પારખી શકે,
કહે વલ્લભ અનુભવ વના, મુરખ માણસ ખાડુ ખડે.

છપો ૧૬.

મરોને નખજિ નાર, કંથનો અંતજ લેતી;
 વદિને અવળાં વેણુ દમીને કુખજ દેતી;
 કરેજ કોટિ કલેરા, લેશ જંપે નહી જતે;
 સાસરીએ કુસંપ, વઢે ખહુ વાંકી વાતે;
 ટંટાનો તંત મુકે નહી, વઢિ તે વસ્ય કરવા ધણી;
 કેહે વલ્લભ એ સુંદરી, ગરધવણી ગોલાતણી.

છપો ૧૭.

નાથ ઉપર કો હાથ, ઉપાડે અખળા જતી;
 સુકીને દ ગાળ, જાણવી તે મહા ધાતી;
 તરફોરા પણ આપ કરે, સ્વામીની સાથે;
 કોટાણ કોટી પાપ, લાગતું લલના માથે;
 પીઉને કનડે કામની, તેના પક્ષ ન તાણવી;
 કેહે વલ્લભ તે તારણી, કટીલ કરક્ષા જાણવી.

છપો ૧૮.

કામની સેવે કંથ, પંથ સુધામનો આલે;
 પાળે પિઉનું વેણુ, સુભધર તેનું ચાલે;
 પાપ ટળિ મળે પ્રુન્ય, નુન્ય કાંઈ નવ આણે;
 હાથ સપ્તતની સુત, અન્ય જન ઉર ન ભાવે;
 પીઉ પરમેશ્વર માનીલે, તેને નર્કજ નાશ છે;
 કેહે વલ્લભ તે નારનો, વઘકંઠ વીશે વાસછે.

છપો ૧૯

કંથડોય ઠઠરૂપ, રૂપવંતો તે કહેવો;
 બહેરો બુચો હોય, તોયપણ ઇશ્વર દહેવો.
 બુદ્ધિવાણ પણ પીઠ, હોય આંખેજ આંધળો;
 બોખડો કે બુચટ, પડેલો પગે પાંગળો.
 હોય કુખીઆ કે સુખીયો, સેવે સતીની ખાળછે;
 વલ્લભ કહે પીઠ પરહરે, તેજ છમક છીનાળ છે.

છપો ૨૦

સંખાણ સાસુ હોય, કોઈ દિવસ નવ જંપે;
 કરે વહુથી વ્હર, સુખે ન સુખે સંપે.
 બોલે બકબક બોલ, તોલ તોળાવે આપે;
 ભુદો જઈ રહે સુત, લલકણી માને પાપે.
 વહુનું વગોણું બહુ કરે, છાત્રો શોધો કહાડતી;
 કહે વલ્લભ ધીક સાસુને, છેક છોખલા પાડતી.

છપો ૨૧

વહુ કરે વિરોધ, શુભ સાસુની સાથે;
 દે ગાળ મુકે ચાળ, છેક છેડે લે માથે.
 સ્વામીને દે શીખ, ભીંખ મંગવા જેવી;
 ભુદા કાઢે કંથ, પંથ પીંચરનો સેવી;
 કહે વલ્લભ નિચ નારીએ, ઠામ સારારે ફડિયા;
 સેણે તેના મા ખાપની, બોળી સાતે પેડિયા.

છપો ૨૨

નારી ચલવે ચલણ, ઘણું પેતાના ઘરમાં;
 જાણી નહીં ચાકલ, તેજ નારીના નરમાં.
 ગણાય નારી તોલ, બેલ તેનો ન થપાયે;
 જેવો ઘર ગુલામ, માપ તેણુંજ મપાયે;
 ચલવે ચલણ જે નારનું તે શુંસ્નેહ ન માંડવો;
 કેહો વહલલ તે મરહો; જરૂર જાણવો રાંડવો.

છપો ૨૩

ચાલે નારનું ચલણ, તેહને ઘેર ન જવું;
 હાલ્યો તેનો કંથ, હોય પાણુ મોત્ર ન થાણું;
 જમાણુ તણા બેઠાન કદી તેની નવ કરવો;
 હોણુ દેણુ વેપાર, તેહ રાંગે પરહરવો;
 ચલણ જેન ઘેર નારનું તે ઘર ડગ ભરણું નહીં;
 વહલલ કેહો લોકમાં, લાગે લાંચન કુળ મહી.

છપો ૨૪

વામાને વશ થાય, જાણવો તે મુઠ મેલો;
 વામાને વશ થાય, હોય હાલ્યો પાણુ ઘેલો;
 વામાને વશ થાય, જાય તેનું ઘર સરવે;
 વામાને વશ થાય, ખાય ખત તે ગરવે;
 વશ વનિવાને થઈ રહે, તેની વાત પુઠળ વહે;
 બાસ વહેછે વશ થાય તો; તેને સો ઢાંચુઆ કહે.

છપો ૨૫.

વરા ખનવાથી લોક, કહે કે જનદ સીધું;
 વરા ખનવાથી લોક, કહે ચિત ચોરી સીધું;
 વરા ખનવાથી લોક, કહે કે ખનિયા અંધો;
 વરા ખનવાથી લોક, કહે નહિ સુજે ધંધો,
 વરા ખનવા થકી સહુ સગાં મહેણાં દઈ દઈને દહે;
 વ્યાસ વહે છે વરા થાયતો, માંચાના માકણ કહે.

છપો ૨૬.

મારે માને નાર, મારથી તસ્કર ત્રાસે;
 મારે માને ઢોર, મારથી ભુનજ નાસે;
 મારે માને ખાળ, મારથી વહેરી ધુજે;
 મારે મુકે શ્વાન, મારથી વૃક્ષજ દુજે;
 માર તે સહુથી શોષ્ટતા, માર શુભ પ્રયત્ન છે;
 કહે વલ્લભ ખર માનજે, માર ચઉદમું રત્ન છે.

પુરશોને શીખ.

છપો ૨૭.

અખળાને દે દુખ, મુખ તે જનનું ખાળો;
 વગર વાંકનો વાક, કહી ચડોડે ચંડાળો;
 મુઢન કરે પોસણ, દુષણ ભાગે છે અંગે;
 બાવથકી લે લહાવ, પરાઈ સુંદરી સંગે;
 ધરની રાંડ રડીને મરે, આપ લાલ થૈ જાયછે;
 કહે વલ્લભ તે છવડો, ખર નર ખતા ખાયછે.

છપો ૨૮.

પ્રહ્લ્લ થઈ વરે નાર, ભાર લાગે તે જનનોઃ
 સાંછન લાગે હરો, પછી પુરો પડે મનનો;
 નારો ખોળે નામ, કામ કામેજ્ઞ કરીને;
 ખોળે પહેડી સાત, વાત વલીયાર કરાને;
 જોલી વહુ થાય વીધવા, તો મન જાલ્યુરે નહીં;
 કહે વલભ પ્રથ નાથને, નાખે તે નરકજ મહી.

છપો ૨૯.

વળે ન નારનું અંગ, ફરે છુટી ઘેર ઘેરે;
 વળે ન નારનું અંગ, વસ્ત્ર વિધવિધનાં પહેરે;
 વળે ન નારનું અંગ, દ્રવ્યનો ઢગલો આલે;
 વળે ન નારનું અંગ ઘરેણાં ઘણાક ધાલે;
 વળે ન અંગ ખોરાકીએ, દઈવે માગ્યુ મુખથી.
 કહે વલભ અંગ સુધરે, પરણ્યા પિઉના મુખથી;

છપો ૩૦.

નારી નહિ સુકાય, પીએ પાણી ખે દાડે;
 નારી નહિ સુકાય ફરે તે વાન ઉઘાડે;
 નારો નહિ સુકાય, મરમનાં મેહણાં મારે;
 નારો નહિ સુકાય, જોર જુલમ ગુજારે;
 સુકાય ન મારે સુંદરો, ન સુકાય અન જુખથી;
 કહે વલભ સુકાઈ જશે, નારી નરના કુખથી.

છપો ૩૧.

નર ન ખને ખજવાન, કઢેલાં કુવજ પીધે;
 નર ન ખને ખજવાન, પેઠ વસાણાં કીધે;
 નર ન ખને ખજવાન, થયના ઘેખર દીધે;
 નર ન ખને ખજવાન, ખાપની પુછ લીધે;
 નાવે ખજકો પુષ્પમાં, ઘર ગોરી દીલ દારની;
 બ્યાસ વલ્લભ કહે ખજ વધે, પુરુષોનું રાજગારથી.

છપો ૩૨.

સાસર વાસે દહાવ, ભોગવે રાજ્યાસનના;
 પાણી બે આની બોજ, જાણવો તેવા જનના;
 મોસાળ પક્ષે લહાન, ભોગવે સરવ રાજ્યો;
 પણ તે નારનું માપ, જાણવો પા રૂપધો;
 ખાપ નામે ઓળખાય તે, ખાર આની પરમાણુવો;
 કહે વલ્લભ આપ નાનના, સત્તર આની જાણુવો.

છપો ૩૩

જેહ ધણી મા ખાપ, ત્યાગ કરીને બેસે;
 તજીને ભગની બ્રાત, જઈ સાસરીએ પેશે;
 કરે શાળકીધિ સ્નેહ, દેહ સાસુને અરપે;
 સસરો બહાલો હેમ, પ્રેમધિ કાળજી ધરપે;
 બહાલી વહુ ખહુ સાળકી, જેમ જનેતા બપલો;
 કહે વલ્લભ તે આદમી, નહિ મરદ સુધ ખાપસો.

છપો ૩૪.

પુરૂષને મા બાપ, સરવધી શ્રેષ્ઠજ ગણવાં;
 હોય બુદ્ધી કબુલ, તોય પાણુ ભગવત ભણવાં;
 પાળે રૂડી પેર, મહેર રાખીને મનથી;
 માને મુળનો પાડ, લાડ કીધાં તે દનથી;
 શુભ સમજીને સેવા કરે. મન વાંચીતજ રૂળ મળે;
 કહે વ્યાસ અડગ્ગ તોરણી, તે નરને યાત્રા વળે.

છપો ૩૫

જનની જાયા જ્ઞાન, લડત કદિએ ના માંડે;
 થાય વડો વિરેવ, વની લાવેલી રાંડે;
 હોય કરક્ષા નાર, પતીને આજ અડાવે;
 સારી જુડી વાત, ભરાંનેજ લડાવે;
 પોતે પાણુ લઢવાને ચડે, ભાંડે ગાજો ભાંડનો;
 કહે વક્ષભ સત્ય માનજે, રાધજે લડાઈ રાંડનો.

છપો ૩૬

હોએ મુરખ જ્ઞાત, વાત નારીનો માને;
 બુદ્ધી વણુ જન જેહ, તેહ નર ધરતા કાને;
 વામા કેરૂ વેણ, સાંભળી ઘણે ક ગાજે;
 કરે ન મન તિયાર, આપ બંધવને બાજે;
 કહ્યું કરીને અખજા તણું ખોદાણી ખોદે ભાધની;
 વક્ષભ કહે છે તેહમાં, જાણવિ બુદ્ધિ બાધની.

છપો ૩૭

જે ડિર આઘ્યું પાપ, સંગ તેને ન વસીયે;
 હોય સગાં માખાપ, દુર તોહયે પાણ ખસીયે;
 પરણત કેરી નાર, જીરપર સાથે રમતી;
 માંડણ ન ધરખાર, મેલવો ભુલણ ભમતી;
 દગા ભરેલ દોસદારને, તજવો જુદો જાતથી;
 વ્યાસ કહે સ્નેહ તોડીએ, જનની જન્યા જાતપો.

છપો ૩૮

જે ઘરમાં નહીં સંપ, જંપ તેને નવજામે;
 ચાલે કુટા કુટ, અતી દુખ દળદર પામે;
 થાય ગર્થનો નાસ, હાસ કરી નહીં ખેસે;
 હરખે દુશમન લોક, સોડમાં શત્રુ પેસે;
 ઈજત ઘટે ઘણી આપની, છેક ફજેતો થાયછે;
 વ્યાસ વલ્લભ કહે માનજો, ધરકાટે ઘર જાયછે.

છપો ૩૯

જે ઘર આઝો કલેશ, લેશ તેને સુખ નાવે;
 ફાગણની પુનમ, સદા ગરમાં સોહાવે;
 નાસે વિત વહેપાર, નાશ થાતી કુળ વ્રધી;
 મનુસ મરકી થાય, જાય સુખ સંપત ખધી
 કંકાસે જળ જોળીતાણું નાસે છે પળ ચારમાં;
 કહે વલ્લભ કંકાસને ધાણોમાં ધરખારમાં.

છપો ૪૦

સંપ હોય જે ઘેર, મહેર ત્યાંતો ઇશ્વરની;
 વધે વડો વહેપાર, પ્રાપતી પામે જરની;
 લે સંસારો લગાવ, ભાગ્યી ભોગ ભોગવે;
 શત્રુ સીર ન થાય, જગતે જીવ જોગવે;
 વંદની મહી બહુ વધે દુઃખ દળદરનો નાશછે;
 કહે વલ્લભ જ્યાં સંપ ત્યાં, હુણુ પ્રભુનો વાસછે.

છપો ૪૧

લડે ખેટડો ખાપ, લડે ભાઈ મું ભાઈ;
 લડે દીકરો માત, લડે નવુદ ભોજઈ;
 લડેજ લગની ભાત, લડે ધણી ધણીઆણી;
 લડે ભાભી દીઅર, લડે દેરાણી જેદાણી;
 વળી સાસુને વહુ વડે, ત્યાં પર જોલે ખોલકા;
 વલ્લભ કહે તે આદતી પરન્તપતના ખોલકા;

છપો ૪૨

હુંનું નીર અપાર, કીને ઘરપર રેડે;
 સળગે નહીં લગાર, મજૂરી ખાલી ખેડે,
 થાય ઘડીમાં સંપ, ઘડીમાં ટંડો ચાલે;
 ભાંડે દરિયે ગાળ, ઘડીમાં ધરનાં મહાલે;
 લડે વડે પણ વલ્લભ કહે, સામા શતરૂને દહે;
 છેવટ સાળ દાળ અંકઠા, તરીઆતો તેડે રહે.

છપો ૪૩

હાપણુમાંથી હાથ, ન કાઢે નહાનું મોટું;
 પોતાનું ખરૂં વેણ, અન્યનું માને ખેાટું.
 એક એકનો વાંક, બુચે પોતાનો કાંક;
 છીદ્રો શોધે છેક, વઢે વડી વાતો વાંકી.
 વાહુ ફેાડે તે કીકરાં, સારુ કોડી ડાંખ કહે;
 વલ્લભ કહે કંકારાનું, કારણ હાથા જન લહે.

શેઠો વિશે.

છપો ૪૪

મરો નાતનો શેઠ, ઝેર આણુ જે રાખે;
 મરો નાતનો શેઠ, રાહુ શીર આજો નાખે.
 મરો નાતનો શેઠ, રાંકને દાણી મારે;
 મરો નાતનો શેઠ, હરામી હરતું ધારે.
 મરોને શેઠ પટેલીયા, સૌને ધુતી આયછે;
 કહે વલ્લભ તે શેઠનું, જરાકુળથી જાય છે.

છપો ૪૫

શેઠ નાતનો જેહ, દેહ તે ચંડાળ સરખો;
 જોઈ શાસ્ત્ર પુરાણ, પાપીને પંડિત પરખો;
 શત્રુ ન કોનો થાય, થઈ વહાલો વેર વાળે;
 સ્નેહ કરી દે છેહ, જીવ ખાહુ જનના ખાળે.
 શેઠ પટેલ ખની આપથી, પક્ષપાત વિચા ભણ્યો;
 કહે વલ્લભ નિક માતને, ગદ્દીએ ગધ્યો જણ્યો.

છપો ૪૬

કોણ જાણવો શેઠ, સરવ કરતાં ખેલાનો;
 કોણ જાણવો શેઠ, નાત મહાજન મેલ્લાનો.
 કોણ જાણવો શેઠ, સરવનાથી સુખતી;
 કોણ જાણવો શેઠ, સરવ જનથી મહા ધાતી.
 કોને નગરશેઠ જાણવો, ગુણ તેના શા જોઈએ;
 કહે વલ્લભ સુણો સહુ, સંદેહ સધળા ખોઈએ.

છપો ૪૭

નાત તણા જે શેઠ, વેઠ તો કરે સરવની;
 પાડે સારી સુજ, વાત વદે ન ગરવની.
 દેધ નાતને ખોધ, કહે કુળ ધર્મજ નરખો;
 આપ કરે સુભ ન્યાય, સુત શતરૂનો સરખો.
 લાંચ લઈને ધર ના ભરે, યસ્ત જોઈ ખુશી રહે;
 કોને કલંક મુકે નહીં, તેજ શેઠ વલ્લભ કહે.

છપો ૪૮

માજન કેરો શેઠ, ઠેકથી હોય વિચારી;
 સુધ્ય જાત સુમત્ય, જોઈએ પરોપકારી.
 સુભ કામમાં દામ, કઠાવે સહુ પાસેથી;
 જતો ખચાવે જીવ, કોઈ નિયને વાસેથી.
 કરતો પોષણ કંગાલનું આપ હરી ધર ના ભરે;
 કહે વલ્લભ માજન તણા, સાચો તે શેઠજ કરે.

છપો ૪૯

મહેલા ફરો શેઠ, પેટ મહોટું જે રાખે;
 સઉથી સાચો સ્નેહ, મુખ ભુંકુ નવ ભાખે.
 ભગની ગણે પરનાર, બહાર કરવાને ધામ્યે;
 ભાગે ભલાની ભીડ, ચીડ કોપર નવ ખામ્યે.
 સોદેજ દામ ખરચે નહીં, ગરીબનું ઉધરાવીને;
 વધ્ધલ કહે શેઠ થાયવો, શીર મુગટ ખનાવીને.

છપો ૫૦

શેઠ નગરનો જેહ, દેહમાં દયાજ લાવે,
 રધયતને શીર દુખ, ચીવતુ આપ ઉડાવે.
 જુમ્યે જગતની પીડ, ભીડ ભાગે ઉપાયે;
 કરે રાયશું ન્યાય, નહીંતો સામો થામ્યે.
 સાંભળે સહુનો વારતા, પ્રજા ખેટા ખેટીચ્યા;
 વધ્ધલ કહેછે જાણવો, તેજ નગરનો શેઠીચ્યા.

છપો ૫૧

ઉપર છપા ચાર, કહ્યા તેણું લે વરતી;
 મહેલાનો એ શેઠ, જાત જાણો માં નરતી.
 તેથી અવળી રીત, રાખતા તે મહા ધાતી;
 એ જામે એ ચડાજ, અતી નખજો નીપાતી.
 રાખે ઝેર ખહુ આંખમાં, હોદ્દો ચલવે આપનો;
 કહે વધ્ધલ તે શેઠીયો, હોય હજારો આપનો.

હીમત વિશે.

છપો ૫૨.

જેને હૈયે હામ, કામ કરતા તે ધારયું;
 જેને હૈયે હામ, જાય તે જન ના મારયું.
 જેને હૈયે હામ, હામ ગાંઠે તે અન્ને;
 જેને હૈયે હામ, નામથી ચાલે માન્ને;
 હામ હૈયે ખડુ રાખતા, તે સુરો સરદાર છે;
 કહે વલ્લભ સહુ જાણુજો, હામ ખડુ હથિઆર છે.

છપો ૫૩.

હામ ખડુ હથિઆર, હાન તો માગ મુકાયે;
 હાથ ખડુ હથિઆર, હામ તો મહેત ચુકાયે.
 હામ ખડુ હથિઆર, હામથી દામ ન દુલે;
 હામ ખડુ હથિઆર, હામથી કામ ન ભુલે.
 હાથજ હથિઆર જાણુવું, હામ કદી હારે નહીં
 કહે વલ્લભ સહુ જગ વિશે, હીમત સો મરદા સહી.

છપો ૫૪

હીમત છે તે મરદ, ગરદ હીમત નવ ખામ્મે;
 હીમતની કીમત, દોષથી નવ્ય કળાયે;
 હીમત પામે રાજ, દાજ હીમતથી વાજે;
 હીમત પામે જસ, કસ હીમતમાં લાજે.
 હીમત હોય જેહને ધણી, તે જનરણુ છોડાવતા;
 કહે વલ્લભ હીમત થકી, હરિશ્ચં જીવ જોડાવતા.

છપો ૫૫.

જેણે મુકી હામ, હામ ફૂલે ભેં તેના;
 જેણે મુકી હામ, કામ ધારે તે સેના;
 જેણે મુકી હામ, કામ તે જનના દુટે,
 જેણે મુકી હામ, રામ વિના ચોર લુટે.
 હામ હારે જે આદમી, નપુસક નર પરમાણુવો;
 કહે વલ્લભ તે માનવી, છવતાં મુખો બાણુવો.

છપો ૫૬

જે જન હાર્યો હામ, નામ તે જનનું ખુડયું;
 જે જન હાર્યો હામ, ગામ ધર તેનું ઉડયું.
 જે જન હાર્યો હામ, આગ ચુંગાયું તેનું;
 જે જન હાર્યો હામ, શામ ચાએ મુખ એનું.
 જે જન હામત હારીયો, તે જન કારજ ભુલીયો;
 કહે વલ્લભરામ નામ તે, દામ રાહી તે ફૂલીયો;

મનુષ્યન' મદ વિશે.

છપો ૫૭

જેને બહોળો સાથ, હાથ ઉંચો થૈ ગાળે;
 મણે સરવને તુછ, મુછ મરહીને ખાઝે.
 જણવિ જાહે જોર, જથેથી ગુસ્સો ખતાવી;
 ખહુ કરે તોફાન, હૃદયે હુંપદ લાવી.
 જળરો જથાદાર સર્વથી, જણવે જોર વસ્તારનું;
 વલ્લભ કહેછે મુરખા, તાણે જથાદારનું.

છપો ૫૮

જાણવે જાહે જોર, જથાની જોડયો લીધે;
 સમજે મનથી લાલ, સરવથી ટંટો કીધે;
 હૈયામાં ઘણી હામ, સગાંના સાથની રાખે;
 સ્વાન સરીખો થાય, જ્યહાં ત્યાં લૌચ્યાં નાખે.
 મહા જોર જથાનું કરી, શતરૂને ફુલાવી દે;
 કેહે વલ્લભ મળે સીંહતો, સરવે ખો ભુલાવી દે.

છપો ૫૯.

ગરીબ વઢતાં થાય, જાય માર્યો તે બહુનો;
 ગરીબ વઢતાં થાય, ખાય ખત્તા જન સહુનો;
 ગરીબ વઢતાં થાય, દખાવે સરવે એને;
 ગરીબ વઢતાં થાય, ધાય વઢવા જગ તેને;
 વઢતાં ગરીબ જે થાયછે, તેનાં પાપ પુરાં મળે;
 કેહે વલ્લભ વઢતાં ખીચે, તેનું વેણ પાછુ વળે.

છપો ૬૦.

લાંઠ સંગ કલાંઠ, થાય ત્યારે ખર આવે;
 ઠગની જોડે ઠગ, થાય તો જીતી લાવે;
 ટંક સામે ડાંડ, થાય ત્યારે ઘર આવે;
 શાની સામે શાહ, થાયતો ધંધો શાંતે;
 નીચ સામુ લઈ હાડકે, રહે સંઘા સૌ હામમાં;
 સામા સરખા ઉડોએ, તો તો વસીએ ગામમાં.

છપો ૬૧.

ખડયો જનો કરપ, નરપ પાણુ તેને ગાંઢે;
 હાંકે આખુ ગામ, આપ તે અંકજ સાંઢે;
 જ્ઞેરા જન વસ્ય થાય, જનપ રાતર રીરપરથી;
 સાંભિ ન ખાંધે કહેડ, કોઇ પાડેલા ઉરથી;
 જ્ઞેહે જનનો સાખો પ્રડે, તેને સહ નમતા રહે;
 કહે વહલમ સમો અંજછે, લાંઠ યાયતો નવ દહે.

છપો ૬૨.

ગરીબનું નહિ કોય, ખરો હોયે પણ ખોટો;
 ગરીબને સહ ગાળ, દધને પકડે ઢોટો;
 ગરીબ ખોલે સત્ય, અસત્ય સરવે જગ જાણે;
 ગોદા ધાલે લોક, કોઇ દલ દયા ન આણે;
 ગરીબ તણા ખહુ ભોગછે, ડાહ્યો પણ મેલો ગણે;
 વ્યાસ વહલમ કહે ગરીબને, ભલોજ પણ મુંડો ભણે.

—

છપો ૬૩.

ગ્રહસ્ત ઘેલો હોય, તોય પણ ડાહ્યો જાણે;
 અવળ વદે વેણ, પક્ષ તો પણ સહ તાણે;
 કરે વાત અસત્ય, સત્ય સરવે કહે સાચી;
 હોયે બુદ્ધી હીણ, ગણે નહી કોબુધ કાચી;
 ગ્રહસ્તનું ખોટું ખરૂં પડે, આહ્યતો બુદ્ધ ભેરવે;
 વહલમ કહે છે ગ્રહસ્ત તે, દીવસ રાતને ઠરવે.

છપો ૬૪.

ગરીબ જનને શોક, કદાપી કો નવ થાયે;
 અસ્ત તમે ગુણ ન, થવાને લાગે પાયે;
 ગરીબ ગણી હોય, તોહય પણ પ્રીત ન ખાંધે;
 અહસ્થ ઘેલો હોય, તોહની રસોઈ રાંધે;
 અહસ્થ તાણા ખેતી ધાણા, રહાય થવા સાળા સહ
 વલ્લભ કહેછે ગરીબનો, ખનેતી કો થાયે નહીં.

છપો ૬૫

વાધ કરે હંસાય, થાયના કોતે સાંભા;
 બકરી જાત ગરીબ, દખ્ખતા નડે નકામા;
 ભીક્ષુકપર ભર જોર, કોઈ છતને નવ છેડે;
 હોદાના થઈ દાસ, ભાઈ કહિ ભમતા કેડે;
 એમ ઉંધા જન અતિ ઘણા, પાપ પેટ ભરનારછે;
 કેહે વલ્લભ જગમાં સહુ, અજ્ઞ ઈદ કરનાર છે.

છપો ૬૬

અનેક જનને એક, નડે તેને તો નડવું;
 દયા ન ધરવી લેશ, દુષ્ટની પુઠે પડવું;
 દારણ દેવો માર, દેવ ભુલાવી દેવી;
 કરવો ઇજત હીણ, કુજેતી જ્યાં જેવી;
 પાપી પુરુષને પીડવો, સહને સુખ કરવું સહી;
 કેહે વલ્લભ ભુલાવવો, કદિ પાપ ગણવું નહીં.

નીચના લોક્ય વિષે.

છપો ૬૭.

પરશીર મુકે નાળ, જાળ તે ખાયે જગની;
પંડે તેજ હોય, હેત તે નીજ ભગવી;
ચાર ગણે સહ ચેત હોય આ તે શા જાણે;
હાંડ ગણે સહ રાંડ, હુચ્યુ હુચ્યા મન આણે;
જર જરી સહુ જાણતાં, તે જન ખેલી પાપના;
જુહુ જાળ વલ્લભ કહે, મુકે તે ગુણ આપના.

છપો ૬૮.

દખીપર વધલોગ, રાગ પામે ઝરીલો;
દલમાં બહુ દલ્લાય, જગ વહેરે વહેરીલો;
શરીર પણ સાચા, ખાયના પેટ ભરીને;
તનથી ટાટો થાય, કુચલાપરની કરીને;
જેમ સુખ પરજું દેખતો, તેમ તેમ તે દાઝતો;
વલ્લભ કહે ધોક તેહને, લંપટ મન નહીં લાજતો.

છપો ૬૯

ઝરી સાંઢે સાંઢ, સ્વાન શું સ્વાન ન સંપે;
ઝરી રાંડે રાંડ, જરા જોડે નવ જંપે;
સુઘારે સુઘાર, કરે વડુ વહેર વાદે;
મંઝારે મંઝાર, ઝર જંખાવે જાદે;
દીજ દીજ મળે એકઠા, વિષવાણી ત્યાં થાય છે;
વલ્લભ કહે છે જગ વીરો જાત જાતને ખાય છે.

છપો ૭૦

વીમ્ર વીમ્રનૃ માન્ય, ઘડારે ગ્નાન ખતાવી;
 પાપે ભરતો પેટ, આંખમાં ઝરજ લાવી;
 કરે શ્રમ નીંદાય હહાય લાગે ખહુ રૂદે;
 કપુત કરમ ચંડાલ, હલાલી થયોજ ઉદે;
 બ્રામણ બ્રામણનું ખોદતા, ખેલ કરે ખુખ ખીજનો;
 કેહે વલ્લભ તે બ્રામણો, જાણો ખોજ ખીજનો.

છપો ૭૧

કરશે પર નીંદાય જ્ય લક્ષ્મી તે જનની;
 ટળે વણજ જહેપાર થાય નાસ્તી અન ધનની.
 ક્ષય પામે પરિવાર, પાપ અન્ય જનનુ ધોઈ;
 રીધ સીધ નવ રીધ, રહે નીંદ્યામાં ખોઈ;
 વળી જગ સહુ ભુંડો કહે, મુખમતી તે મુઠમાં.
 કેહે વલ્લભ મુઆ પછી, પડે નરકના કુંડમાં.

છપો ૭૨.

કોણુ કરે નીંદાય, કોણુ જન કરે અદેખી,
 કોણુ કરે ખહુ ઝર, કોણુ નાખે ઉવેખો;
 કોણુ કરે જુઠ વાત, કોણુપર આજો મુકે;
 કોણુ કહે મમ જાત, કોણુ મુખ ભુંડુ ભુંકે;
 કોણુ કરે વાતે ટાપરી, કોણુ મુખે મીઠું વહે;
 કોણુ કહવું વેણુ ભાંખવું, સઉ સોધી લેજો રદ.

છપો ૭૩.

નીચ કરે નીંદાય, કરે નાગોજ અદેખી;
 સગુ કરે પાહુ ઝર, વદે ચંડાળ ઉવેખી.
 લુચ્ચું કરે લુઠ વાત, કલંકીં આજો મુકે;
 કહે અછકલુ જાત, બ્રહ્મજન જુડું ભુકે.
 લાલચુ પુરતા ટાપશી, દુરામન તે મોકુ વદે;
 બહાલુ તે કહ્યું બાળતું, વ્યાસ કહે ધરજો રહે.

છપો ૭૪

ચાંડાળનું લક્ષણ, કરે સહુની ચેષ્ટાળી;
 વદે મુખ મીઠાશ, પછાડે પાડે તાળી.
 દર્શાવે બહુ હેત, પેટમાં પાળી મ્હોટી;
 કયે મરમની વાત, કુથલી કરવા ખોટી.
 બહાલો થઈ વેરી બને, બાંનુ બતાવે આજનું;
 કહે વલ્લભ પરખી કહ્યું, આ લક્ષણ ચંડાળનું.

છપો ૭૫.

જેત પ્રમાણે વાત, વેણ મ્હોંડાપર આણે,
 તરૂં પરમાણે ફળ, પોયાણુ જન પરમાણે.
 કરમ પ્રમાણે બુધ્ધ, સંઘ પરમાણે અસરે;
 તુકમ તુલ્યા તાશીર, હોય તેમાં શો કસરે.
 જ્ઞાત પ્રમાણે બરકત છે, ગુણ પરમાણે નામના;
 ગ્જાન પ્રમાણે ગંભીરતા, નીશ્ચય વલ્લભરામના.

છપો ૭૬.

જેની જેવી જાત, વાત તેવી તે બોલે;
 નીચું નીચી વાણ, વધીને દલમાં ડોલે.
 ભરી ગાલમાં ગાળ, સ્વાન પેરે ખહુ ભસ્ત્રુ;
 દૈ પર જીવને દુઃખ, મુરખ મનમાંહી હસ્ત્રુ.
 ઊંચ કુળમાં આદમી, પણ મુખ નરતી વાત છે;
 વટલભ કેહે છે જાણવું નખણ નીચી જાત છે.

છપો ૭૭.

બોદે બોદણી ખુબ, પરાધ પેટ ભરીને;
 મુઠ મનથી મલકાય, કથલી કુડી કરીને.
 કહે અન્યને નેસ્ટ, શેષ પોતે યાચને;
 આપ તણા ગુણ ગાય, ધરા ધુતી ખાવાને.
 અમ કરે પાપે પોટલો, અતી અરીથ્યા હાડમાં;
 કેહે વ્યાસ જે જન ખેડે, તે જન નરકી ખાડમાં.

છપો ૭૮.

કહો દુષ્ટને દુષ્ટ, તેહમાં ધરમ ન લાગે;
 કહો ચોરને ચોર, પાપ તેમાં નવ લાગે.
 હુન્નરિને હોંસિઆર, કહેતાં ભાટ ન થઈએ;
 પુન્યવંત દાતાર, કહ્યામાં કીરતિ ન કહિએ.
 શાને શાહુકાર ગાઈએ, તે નહી જસ કહ્યા કથી;
 નખગાને નખજો બોલતાં, વ્યાસ કહે નીચા નથી.

છપો ૭૯

ખહુ બેલે ને બેલ, તોલ તે તણો જાણાશે;
 હોય ધણો ગુણવાન, તો હયે ગંધર્વ ગણાશે;
 વાત કરે બહેવાર, સરવ જગ જુઠી જાણે;
 વૃધપણું ધણું થાય, તોએ વીસ્વાસ ન આણે;
 લોકો લવરી ઓરો ગણે, સ્વાલ કરે કદી સુતરો;
 વલ્લભ કહે છે ખહુ ખડે, તેને કેહે સઉ કુતરો.

છપો ૮૦

જામમાં આજુ ઝેર, જામમાં આઝી સાકર;
 જામે થઈએ શેઠ, જામથી થઈએ ચાકર.
 જામ વધારે બેર, જામથી સ્નેહજ વાધે;
 જામ છુટે હાથ, જામ તે ઉંચા ખાધે;
 જામ જવાડે મોતથી, જામ જવેથી મારતી;
 વલ્લભ કહે છે જામડી રાજ્યાસન પધારતી.

છપો ૮૧.

હાંસીમાં વીરોધ, કરોધ હાંસીથી થાયે;
 હાંસો તોડે હેત, રેત હાંસીમાં ખાયે;
 હાંસી વોખનું મુળ, કુળ હુણે હાંસીમાં.
 હાંસી જરનો નારા, ધરે હાંસી ફાંસીમાં;
 હાંસી હાટ હુધમાતનું, હાંસી વાવે આંખરાં;
 કેહે વલ્લભ હાંસીચકી, છે ઇજ્જતના કાંકરા.

છપો ૮૨

મસ્કરીની ટેવ, દેવ દુલે છે તેને;
 પડે પ્રભુની લાત, સમજ આવે નહિ એને;
 પામે અતી અપજસ, પણ મન પાછું ન પાડે;
 કપુતનો કુઆર, સહુને ઠઠે ઊરાડે;
 જનેતા જેહની છીનકી, પીતા જેનો તસ્કરો;
 વલભ કહે સુત તેહનો, નીકળે મુરખ મસ્કરો.

છપો ૮૩.

વદે ઉછળતુ વેણુ, કેણુ કડવું મુખ ભાષે;
 કરી કટાણા કરોધ, ખોજ તરછોડી નાષે;
 બહાલા સગે વાત, કરે તો પણ તે રીતી;
 દુશ્મન જન દેખાય, એજ પાપીની પ્રોતી,
 ઝેર ભરેલ જીભ જેહની, પા જોગ ઝેરી ખોલછે
 કેહે વલભ તે આદમી, ભુકણ ખરની તોલ છે.

છપો ૮૪

વગર વિચારયુ વેણુ, વદે તે મુખમાં પેસે;
 વગર વિચારયુ વેણુ વદે દુર દશા માટે,
 વગર વિચારયુ વેણુ વદે શીર શતરૂ જાએ;
 વગર વિચારયુ વેણુ, વદે ભય ભારજ ભાએ;
 વગર વિચારયુ વેણુ વદે, તે જીવડો પસ્તાય છે.
 કેહે વ્યાસ ખોલયુ ખને નહીં તો ભસ્યાતુલ્ય થાયછે

છપો ૮૫.

લાડ લડાવ્યું ખાળ, ગાળ ભાંડે તે સૈને;
 કહે માતને રાંડ, માત બોલે મુખ વહુને;
 વદે તાતને સુત, ભાઈને સાળક ભાંખે;
 કથે કઠેરાં વેણ, સીખ કોળી નવ સાંખે;
 મ્હોઢે ચઢાવેલ ખાળકો, આખર ટાળે તાતની.
 કહે વલભ તે છોકરું, કુખ વગોવે માતની.

છપો ૮૬

કરી પુત્ર પક્ષ, લક્ષ લડવામાં રાખે;
 રદ્યે ચાંપે સુત, અન્યપર દર્ધવત દાખે;
 ભાડે ભૂંડી ગાળ, તેમ તે સુણે સાંભી,
 દખી શીખે ખાળ. અસર તે જાયે આમી;
 માત તાત તણું બોલવું, સવણ કરી ગુણ રહાયછે;
 કહે વલભ તે છોકરું, છેવટ વંઠી જાયછે;

છપો ૮૭

ખગો રાંડનો કુખ કપુત્ર પુત્ર પ્રસવે પેટે;
 હરા જનને દે દુઃખ, દુષ્ટને ભાવે ભેટે;
 અર્ધને જાણવે જોર, ઢોર ધાલે ભંગ પાટે;
 અનેક જીવને ફળ, પુરાણ પાડી નસાડે;
 ભગવત નામમાં ભંગ કરે, ધંધો ટીંખળ ગાળના;
 કહે વલભ આ ગુણથી, ગણવો સુત છીનાળનો.

છપો ૮૮

મરજો પુત કપુત, ખાય પરમુખની ગાજો;
 મરજો પુત કપુત, થાય જે સહનો સાજો.
 મરજો પુત કપુત, રંગમાં ભંગ પડાવે;
 મરજો પુત, કપુત, લોકને આળ ચડાવે;
 જે પુત કપુતો નીકળે, તે જન મરજો આપથી;
 કહે વલ્લભ તેવાયકી, છુટે સહુકો પાપથી;

અતી સર્વ વરજીત વીશે.

છપો ૮૯.

જાદે કરશે જેહ, તેહ થોડામાં મરશે;
 જાદે કરશે જેહ, તેહનું હાકમ હરશે;
 જાદે કરશે જેહ, જગત તેનાપર ચીડે;
 જાદે કરશે જેહ, પ્રભુજી તેને પીડે;
 જાદે કરવું જે ધારશે, તેના હાસ ભુંડા થશે;
 આકતુર તુલ્ય વલ્લભ કહે, બહુ કરતો ઉડી જશે.

છપો ૯૦

બહુ દોડે થકાય, બહુ આર ભારજ મારે;
 એક દમ કરે જોર, જરૂરે તે જન હારે,
 છોળે વધે જે નિર, એક પલકે તે ખુટે;
 ગટપટ ખાંધે રનેહ, તેહ દુકામાં તુટે,
 ધણું કરે તે થોડાકને, આઝામાં ઠરવાસછે;
 કહે વલ્લભ સત્ય માનજો, થોડામાં મીઠાસ છે;

છપો ૯૧.

ખડ ખડ કાઢે દાંત, હરીને જે નર નારી;
 બુઢીહિણુ તે હોય, નહિ રીત પાસે સારી.
 મુરખના સરદાર, દાંત દેખાડે આજા;
 જગમાં હલકું બોલ, થાય ને હુટે માજા.
 રાંડ રડે ને હાળો હસે, તે મુરખા પ્રમાણુ છે;
 દાંત કાઢી હસવાયકી, વ્યાસ વઢે બહુ હાંણુ છ.

છપો ૯૨.

તાત સુતને શીખ, ખીક દેઈ દે આજી;
 બ્રાત કહે સુભ વાત, વીરને વારે ખાજી.
 માતા મુખ દે ગાળ, બાળને સ્વારથ સાડ;
 ભગની ભાંખે ભેદ, કાઢવા લક્ષ નહાડ.
 બાળપણમાં બુર પડે, મ્હોટપણમાં તે મીઠકું;
 કેદ વલ્લભ પાછળ મહુ, સંભારે તે ફીઠકું;

છપો ૯૩

મુરખને દયો ગ્નાન, સાન આવે કદાપી;
 સમજવો સૌ સાર, તોહયે નવ સમજે પાપિ;
 કરો કોટી ઉપાય, મ્હાયતો રાખો ખાળી;
 પણ પડી જેહ દેવ, ટળે ના તેતો ટાળી;
 યત્ન કરી સ્થીર પાડીએ, તોપણ મન જાયે ડગી;
 વલ્લભ કેદ છે શેઠની, શીખામણુ આંખા લગી;

છપો ૯૪.

નહીં નફ્ટને લાજ, નહીં નફ્ટને હાંની;;
 નહીં નફ્ટને ટેક, નફ્ટ જન ખે ઇમાની;
 નહીં નફ્ટનો ખોજ, નફ્ટને શીક્ષા શાની;
 નહીં નફ્ટની સાખ, નહીં નફ્ટ તે જાની.
 ૬૨ નહીં નફ્ટને લોકનો; નફ્ટજન નીરદ ઘણો;
 કહે વલ્લભ માને નહીં, નફ્ટ ભય રાજ તણો;

છપો ૯૫.

જેણે મુકી લાજ, તેહને રાજ ધરીનું;
 લજવે માને ખાપ, લજવે સગુ અરીનું.
 આણે મનમાં હર્ષ, સર્સ સહુનાથી જાણી;
 છેવટ પામે દુઃખ, સુખ થાએ ધુળધાણી.
 લાજ રહિત રાજ ભોગવે, તે સ્વપ્ન ધરી ચારનું;
 કહે વલ્લભ સુધરે નહીં, કાં પુરૂષ કાં નારનું.

છપો ૯૬

ખરૂ કહ્ય માં ખાર, ખરોખર જનને લાગે;
 વ્યાપે રૂદે રીશ, વેણુ વપ્ર માંહા વાગે;
 થાય આકળુ ભુત, દુઃખ મનમાંથી ઉઠે;
 ખરૂ ખમે નહીં આપ, રોશ આણે ને રૂઠે.
 સત્ય કહે શોક ઉપને, ડાપણુ ખજવે ડાંડનું;
 કહે વલ્લભ તે છોકરૂ, હોય રઝળતી રાંડનું.

છપો ૯૭

સાચા જનને સોક, કદી કાળે નવ આવે;
 રહે ન છુપ્યું કર્મ, ચાલ્યો ભસ્મ લગાવે;
 શાહજહાને ચોર, કહે નવ હરે લગારે;
 ધેનું ફેરાં શીંગ, હોય ધેનુંને ભારે;
 સૂર્ય ભણી ધુળ નાખીને, પાછી પોતે પામતા;
 કેહે વલ્લભ લાગે નહીં, સાચે સોને સામતાં.

છપો ૯૮.

સહ મન ટાહ્યું થાય, નહીં કો મનથી ઘેલું;
 નહાતું મોટું કોય, હોય પાછળ કે પહેલું;
 આણુ ભણુ કે વીદ્યાન, રાય કે રધયત સરવે;
 ગધ્ધો મન ગુણવાન, ધુમતો ઘણોજ ગરવે;
 અકકલ જગમાં દાહોડ છે, ખરેખરા ઇનસાફની;
 અડધી વ્યાસ કહે અન્યની, આખી સૌને આપની;

—

છપો ૯૯

સમજે સહુ મનુષ્ય, હુંસ્યપરના હૈયાની;
 મુંઠ નરો પણ કાંક, લહે વિકટ વહીયાની;
 મુદ્દ પુદ્દ પડપંચ, સરવ વરત્યામાં આવે;
 મન ટાહ્યો જન કોય, હોય તે હુપંદ લાવે;
 પણ સમજે સહુ માણીઆ, ખોટું કે અથવા ખરું;
 પાપ વ્યાસ કહે દીસતું, સમજીને કરજો પર.

છપો ૧૦૦

આપ વખાણે ગુણ; ત્રણ સરખો તે ભણવો;
 હું પદ માગે માન્ય, ભલો જન ભાટજ ગણવો;
 થોડા અક્કલનાન, ખતાવે ખલુ ખડાઈ;
 પુંઠ વખોડે સરવ, ગર્વ તોપણ મન માંડી;
 મુંઠ જન ડાહ્યો થઈ ફરે, મનથી પુલ પલકાયછે;
 કેડે વલ્લભ સુણો સભા આછું પાત્ર છલકાયછે.

છપો ૧૦૧

હુંતર જેની પાસ, દાસ સહ થાયે તેના;
 મળે માન્ય અહિકાર, બેસવા ગાડી મેના;
 લક્ષ્મી લાગે પાય, રાય પણ બે કરજોડે;
 ગ્રસ્થ રોડ સહુકાર, નમીને આગળ દોડે;
 મળે મન ઇછ્યું આવીને, ભાર પડે નહિ તાણવો;
 વલ્લભ કેડેછે સદૃથકી, હુંતર હોરો જાણવો.

છપો ૧૦૨

હુંનરને જન જેહ, ખરોખર પાકો કરતા;
 જગમાં જીતે તેહ, હામ હજયામાં ધરતા;
 રાખે નહીં કચ્ચારા, હાય તે જનને થોડી;
 સેજે સો પચાસ, જુગતે લે જર જોડી;
 પડકો હુંતર લે હાયમાં, તેને વેઠ થોડિ પડે;
 કહે વ્યાસ કાચે હુંતરે, મ્હો માથે હોડી રડે!

છપો ૧૦૩.

કાયાનું કમળેર, ઠોર ઠોરે તે ભાગે;
 પાકું થાય પસાર, કાંઈ ઠોકર નવ લાગે.
 કાંચે કમ કીસમત, ગત થાયે તે કીસ્સો;
 પાકે પામે જસ, આખરથી લે હીસ્સો.
 કાચે કીસખ વલ્લભ કહે, કો દન ઉંચો નવ ચહે;
 હોંગનું પડીક આવડયું, એટલે ગાંધી થઈ પડે.

છપો ૧૦૪

હુષ્ટ થવા ને ચહાય, જાય તે જનનુ જાહે;
 ખુશ્તે તે ખોરાક, કોઈ મહોટાને વાહે.
 નકામ તાણુ ટેક, છેક છોછો તે થાયે;
 વણુ ખુદ્દિય વાદ, કરીને ખડુ કુટાયે;
 વીના હુનર હાથી ખને, ઝઘડાં ખાવા ચહાય છે
 ઢેહ વલ્લભ છોટા થયે, કીડી સાકર ખાય છે;

છપો ૧૦૫.

કરે વડાનો વાદ, નાદ તેમાં ઉતરશે;
 લાંબા નરની સંગ, જાય હુકો તે મરશે;
 દરશો વડાનો મહેલ, ઝુંપડી વાદ પાડે;
 વડા વાદ પોશાગ, કરી દેવાણું કાડે.
 ખાય ખાણું વડા વાદથી, રાંક વડા સામે વશા,
 કહે વ્યાસ વલ્લભ છેવટે મરશે તે ટાંગા ગશો.

છપો ૪૨

કરે વડાથી વેર ઝેર રાખીને દલમાં;
 જીવ જર થાએ નાશ, ઉડે તે પામર પલમાં.
 ખુએ ઘરને ગામ, ઠરીને ઠામ ન બેસે;
 દામ ટળે નકામ, ચીતમાં ચીંત્યા પેસે.
 સુખે સુવા પામે નહો, માટે મનથી ખીજાયે;
 કહેછે વ્યાસ વડા થકી, વેર કદી ના કીજાયે.

કન્યા વકરેા કરવા વિશે.

છપો ૧૦૭

લે દિકરીનો દામ, ડામ રેવાનો તેન;
 કુખ ટળીને સુખ, મળેલું દીઠું કેને.
 રક્ત લક્ષ્મી એજ, તેજ ઘરમાં નવ વ્યાપે;
 કરે કુળનો નાશ, હજાહજ કુમતી આપે.
 ચામનો દામ ઉપજીવીને તરતજ ખુશી થાય છે,
 વસલ કહેછે વીતતે, લક્ષ ધણું લઈ જાયછે.

છપો ૧૦૮

દામ લેઈ દે ચામ, નામ બોલ્યું તે ધણીએ;
 લે દિકરીનું દ્રવ્ય, તાત તે ભડવો ભણિએ.
 પરણત નવ કેવાય થાય વેચાના જેવું;
 ગણવો ગુણકા તાત, શાસથી એવળું તેવું;
 લે લક્ષ્મી ત્રાહ ત્રાહની, પોતા પુત્રી આપિને,
 કહે વહલલ સત્ય માનજો. પાપધણું તે પાપિને.

છપો ૧૦૯.

વેઠી વપુચ્છે દુખ, સુખ તાકે તનીયાનું;
 નીરખે વર જર ધર, નહિ અવળુ દુનીયાનું.
 નીચ કરે નીંધાય, સત્ય સારૂ નવ ખીચે;
 તાકી સારૂ સુખ, દાન કન્યાનું દીયે.
 તે ગુણ સહુ રાહ્યા તણા, તાત શુભ સભાગીયો;
 કહે બ્યાસ સુખ સુતાતાણું, સોઘે નહિ અભાગીયો.

છપો ૧૧૦.

દૈ કન્યાનું દાન, માન્ય માકલતાં ખાયે;
 કરે જમૈથી ઝેર, વ્હેર પણ સામો થાયે.
 રાખિ આપને ઘેર, પેર પાળ્યાની ખાત્રે;
 કુંવરીને કુટુંબ ગણે, તે ખરની તોલે;
 પરણાવિને કરી પારદી, પુંઠ અમલ કરે આપનો.
 વલ્લભ કહેછે નર્કમાં, ઠામ થાય તે ખાપનો.

શાન્તી રાખવા વિશે.

છપો ૧૧૧.

લોભથી કુટાય, લોભથી ટેકજ ફુટે;
 લોભી જન કુટાય, લોભથી ગર્યજ ખુટે.
 લોભે ન રહે સાજ, રાજ પણ લોભે ખુચ્છે;
 લોભે આપ ન ખાય, લોભથી ઈજ્જત ખુચ્છે.
 લોભે સવરી લુલી સવે, લોભે ખતા ખાયછે;
 વલ્લભ કહેછે લોભથી, સસણ સધણાં જાયછે.

છપો ૧૧૨.

સંતોશી જન જેહ, દેહ પ્રકુલીત તેનો;
 સંતોશી સુખદય, ભોગવે સૌ સુખ એનો;
 સંતોશીનો દેહ, રહે જનમારો આખો;
 સંતોશીનો જસ; ભાર જગમાં નહિ અંખો
 સંતોશીનું માન્યજ વધે, સંતોશી તરતા તદા;
 કહેછે વલ્લભ જગ વીરો, સંતોશી સુખી સદા.

છપો ૧૧૩.

મન ધારયુ ન્ને થાય, ખાય માં કો જન લુપ્ત;
 ફરે ન નાગુ કોય, લિખાડ રહે ન લુપ્ત;
 ચાલે ન ચાલે કોય, વહનો ઘેર વસાવે;
 ચોરી ન કરે ચોર, કોઈ પર ગુણ નવ ગાવે,
 નોહો કરી કો કરે નહી, વેઠ કરે સાને મથી;
 કહેછે વલ્લભ હર વીના, મન ધાર્યા થાતાં નથી.

છપો ૧૧૪.

ને આલ્યું રહે ચીત, હરે નહી રાજા સીતા;
 ને આલ્યું રહે ચિત, પડે ન પરાસ્વરે પીતા;
 ને આલ્યું રહે ચિત, કુચોધન યુધ ન માંડે;
 ને આલ્યું રહે ચિત, રામજી નાર ન છાંડે;
 મન આલ્યાં રહેતાં નથી, હર ધાર્યાં સૌ થાયછે;
 વલ્લભ કહેછે મુરખા, ચિંત વસ કેવા જાયછે.

છપો ૧૧૫

લક્ષ્મી વરના લેખ, પડયાં મીઠ્યા નવ થાયે;
 લક્ષ્મી વરના લેખ, કોયથો નવ ભુસાયે;
 લક્ષ્મી વરના વેખ, લખ્યા ગુંદરની ગાર્યે;
 લક્ષ્મી વરના લેખ, ટળે ના દીન હજારે;
 લક્ષ્મી વરના જે લેખછે, તે પરમાણુ થાયછે;
 વલ્લભ કે મુઠજ મતી, હું કંતથી કુટાય છે.

છપો ૧૧૬

હું કંત રાવણુ રાય, રામચંદ્રે રણ રોડ્યો;
 હું કંત દુર્યોધન, પાંડવે વન વીજોડ્યો;
 હું કંત કંસાસુર, ક્રોધ કરી કબળુ માર્યો.
 હું કંત જરાસન, ભીમથી લઢતાં હાર્યો;
 હું કંતીના કુટઈ ગયા, ટેક રહ્યા કોના નહી;
 કહે વલ્લભ સહુ હરી કરે, વીચારી દ્યો મન મહો.

છપો ૧૧૭

દશા રામને શીશ, પડી વનવાસ દહાડયા;
 દશાં નળરાય શીશ, નારથી ભુદા પાડયા.
 દશા કબળુને શીશ, મણીનો ચોરી ચાવી;
 દશા દમી ચંદ્રાસ, જમ્યો એ પરનું લાવી.
 દશાં પાંડવને શીર પડી, દાદશવરસો વન વહ્યા;
 કે વ્યાસ દશા હરીચંદ્રને, નીચ ઘેર નોકર રહ્યા.

દેવા વિશે.

છપો ૧૧૮.

દુખી દેવાદાર, મુવા સ્વપને નવ પામે;
કોડાં બહુ ખેંચાય, જાય ત્યાં ઠાંમે ઠાંમે;
ઘેર પડે પોઠાર, હેણિયાં આવી ખેસે;
ગાળો પણ દસ વીસ, ખાઈ ખુણામાં પેસે;
નીરભયથો નવ રહી શકે, નહીં સંસારી સુખદું;
કહે વલ્લભ સહુ માનજે, દેવા તુલ્ય નહીં કુખદું.

છપો ૧૧૯.

દેવ દારણુ દુખ, કદી દેવું ન કરવું;
વેડી લેવી લુખ, ઉધારાનું પરહરવું.
દેવાના થઈ દાસ, રહેવું પડે સદાયે;
પડે જોડવા હાથ, વેણ વાંકુ ન વદાયે.
દુખીદર દુખ દેવે વધે, દેવે દાનત ખોગડે;
કહે વલ્લભ દેવા થકી, રહે આખરથો ગડે.

મીંઠા માણસ વિશે,

છપો ૧૨૦.

મીંઠા માણસ સંગ, રંગ કદી નવ ઠરીએ;
જો જઈએ પરદેશ, મ્હોત વિના ત્યાં મરીએ.
જાણાય નહિ કંઈ મર્મ, કર્મ તેનાં ધારેલાં;
મીંઠાથી બહુ લોક, દિઠા જમમાં હારેલાં.
મુગો રહિને ખોલે નહીં, મીઠું ખોટું કે ખરું;
જેખ જોજો તે મારશે, વ્યાસ કહે કરને પર.

છપો ૧૨૧

મીઠું ન બોલે બોલ, તોલ તનમાં તે તાક;
 મીઠું માણસ લાગ, નેધને મારી નાખે.
 ગ્રહી પેટમાં પાપ, આપ ટાઢો થઈ રોજે;
 ધણો ગોઠવે ગેડ, નહીં બોલે ને બોજે.
 આચરે નહીં કાંઈ મુખથી, પેટ માંહી પાળી રહે;
 મીઠા તણા સંગ છોડજે, વ્યાસ વલ્લભ સાચુ કહે.

છપો ૧૨૨

રહે ચઢેલું મુખ, સુખ તેને નવ આવે;
 ઝેરી જન દેખાય, કોઈ રસ્તે ન બોલાવે.
 કહે અદેખો લોક; કટાણું મોઢું નરખી;
 સગું સાથ નવ થાય, હસે નહિ કોજન હુરખી
 વળી જગસહુ અતકુ રહે, ગણે કુકરમી કાળછે;
 વ્યાસ કહે રહે મુખ ચઢ્યું, તેજ ધણી ચંડાળછે.

છપો ૧૨૩

હસ્તુ રહેછે મુખ, દુઃખ તે જનતું નાસે;
 ઉમંગ સોને થાય, જઈ જગ બેસે પાસે.
 આણંદિ કહે લોક, હરખતું મોઢું નેધ;
 ગુણ જગત સહુ ગાય, બોદેચ ન કહે કોઈ.
 ભાવે લોક બોલાવી, સે ગમત કરવા કારણ;
 હસમુખાને વલ્લભ કહે, સુખ મળે સહુ પારણ.

અવળી રીત વિશે.

છપો ૧૨૪

દુનિયાના દોરંગ, જગત જુઓને ભાળી;
વાઢનારી છે જેહ, તેહને કેહેછે પાળી.
પાળેછે ધી પાત્ર, ખોલતા તેને વાઢી;
ખહુ અવળા ઉચ્ચાર, વદે દુનિયાજ અનાડી.
ખાંધે પચાસની પાઘડી, તોરો તેનું નાક છે;
કહે વલ્લભ પાછળ મુકે, અવળું અડો આંક છે.

છપો ૧૨૫

ધુંધટ તાણે નાર, પ્રદ્ધ જનને દખીન;
કરે ઊઘાડું મુખ, દિયર પ્યારો પેખીને.
બહાર જતાં શણગાર, સજે ખહુ સારા વાધા;
પિઉજ પાસે જાય, અંગ ખેરીને ધાધા.
જેર બહાલામાં હોય ઘણું, પરમું હોયે પ્રીતડી;
વલ્લભ કહે છે જગ વિશે, જો જો અવળી રીતડી;

છપો ૧૨૬

કાન સાંભળી વાત, કદી સાચી નવ કાઢીએ;
નજરે દીઠી હોય, તોય વિચારી લઇએ.
ઊંડો કરીને ક્ય સ, આપ તપાસી જોઇએ;
પડદે પુછાપુછ, કરીને સંદેહ ખોઇએ.
નિશ્ચય કીધા વિણુ વારતા, કરે તામશી તાપના;
વલ્લભ કહેછે તે ધણી, ખનશે ખેલી પાપના.

છપો ૧૨૭

જેને જેપર પ્રેમ, વહેમ તે પર તે ધારે;
 જેને જેની ખીક, ખીક તેને તે મારે.
 જેને કદાના જેહ, તેહ સપને ઉપજાવે;
 હંયામાં જે વાત, હોય તે હોઠે આવે.
 આહાર તેવો હોટકાર છે, વ્યાસ વદે છે વારતા;
 જેને પ્રેમ જેહ વાતનો, તેમ વહેમ તે ધારતા.

ન્યાયાધિસ વિષે.

છપો ૧૨૮

મરોને અમલદાર, પક્ષપાતો જે કરતા;
 કરે નહિ સુખ ન્યાય, લેછ લાંચો ધર ભરતા.
 ગ્રહસ્થોને દે માન, ગરીબને ગરદન ઘાલે;
 ઉલટ સુલટ ધનસાદ, કરીને કુડો ચાલે.
 રંડીખાજ ન્યાયાધિસ જે, તેપર પ્રેમ ન આણવો;
 કહે વલ્લભ પક્ષજ કરે, તે ખડુ જળીયા જાણવો.

છપો ૧૨૯

એ જણને વિરોધ, કાંઈ કારજનો ચાલે;
 તેમાં કો ત્રાહિન, ચીત ડાપણથી ધાલે.
 એક તરફની વાત, શુણી સત્ય માની બેસે;
 કરવાં તેની પક્ષ, આપ કુમખમાં પેસે.
 ખીજ ઉપર ખડુ ખરખરે, ભુંડુ મુખ ભણતો ફરે;
 કહે વલ્લભ લંધુરને, કામ ઘણું ગાલજ ભરે.

છપો ૧૩૦

જેઘ જેના વિચાર, સાર સોધીને કાડે;
 કોણુ સાચને જુઠ, ઉર ઉરમી ઉઠાડે.
 પછી તારું પક્ષ, લક્ષવસા તે કાઢયો;
 શાણાનો સરદાર, લડતનો પરખે પાયો.
 ખરી ખુંચ ખોળે તે ખરો, સ્વાલ કરે સુપક્ષનો;
 વલ્લભ કહેછે જાણવો, તે નર ખત્રીશ લક્ષણો.

કામીજન વિષે.

છપો ૧૩૧

કામી નર કે નાર, જનખુદ્ધિમાં ઝીણાં;
 નેત્ર છતાં તે અંધ, કરમ સુજે બહુ હીણાં.
 નહીં લાજ મર્યાદ, સ્વાદ સાચો કીડાનો;
 રહે થઈને લખ્ધ, પાસ પ્રેમી પીડાનો.
 રાત દીન જખના જનરિત, અજ ઉદક ભાવે નહીં;
 વલ્લભ કહે છે કામીને, નીદ્રા પણ આવે નહીં.

છપો ૧૩૨

કામાતુર જન જેહ, તેહની છલ્યા જુઠી;
 દોડી ન રહે પાસ, ગર્થથી ખાલી મુઠી.
 તસ્કરમાં પણ ત્યાર, દગામાં દાનત દોડે;
 નીચ નીશામાં પુર, નઠારા વાયક મહોડે.
 જારી જન સગુ સમજે નહિ, છાક ભરપુ' છટકલ છે.
 કહે વલ્લભ જગ જાણજો, કામીજન વટલેલ છે.

મન વીના મળવા વીગે.

છપો ૧૩૩

માન્ય વિના પર ઘેર, કદી કાળે નવ જઈએ;
રહે ન રાખ્યો ખોજ, ભારથી હળવા થઈએ.
કોડ પતીકો હોય, તોલ્ય સામું નવ જોઈએ;
કરવા ચહિયે પ્રીત, આખર તેમાં ખોઈએ.
વાણ માન્યે મળે ગાદીઓ, પણ તે ધુળ પરમાણવી;
કેહ વલ્લભ ધુળ માન્યથી, મળતાં ગાદી જાણવી.

છપો ૧૩૪

જે કામે નહિં ભાવ, હહાવ ત્યાં ક્યાંથી વીતે;
હૈત વિનાનો વેત, પાર પડે નહીં પ્રીતે.
મળે નહીં જ્યાં માન્ય, દયાન ત્યાં ક્યાંથી લાગે;
લુટાય જ્યાં અનેક, છોક ત્યાં ભય સું લાગે.
જેહ કામે ઉમંગ નહીં, ત્યાં વેળા કેમજ વળે;
કેહ વલ્લભ અન ના મળ્યું, તો ધન ત્યાં ક્યાંથી મળે.

જીવોના દેહ વિષે.

છપો ૧૩૫

વર્ષદ કરે વર્ષદક, રોગ તે તનના ટાળે;
ચોપ ચોટતો હોય, તોય પણ તે જન ખાળે;
લાવે મુળી મુળ, વનસ્પતી ભાર હરાડે;
અઉશધીઓ અનેક, ચોપડી રોગ મટાડે.
ખંધ વધિનું આસડ મળે, મળે ખનલા ખડોતનું;
વલ્લભ કેહેછે ભવ મળે, સોધ્યું એ. પદ ખડોતનું.

છપો ૧૩૬

કદી ન મુકે કાળ, રસાતાળે જઈ ખેસે;
 સસ્રક પેટી હોય, કોય ત્યાં છુપી પેસે;
 ઘર ખાંધે જળ માંય, વાસ પુરે જઈ વનમાં;
 ઉઠંખરૂ ખકતર કવચ કો પેરેરે તનમાં.
 લે સાહેતા તપશીતાણી, ચતુરાઈ નહિં સુકતો;
 પણ વલ્લભ કેહે કાળતે કોઈને નથી મુકતો.

છપો ૧૩૭

સગાં માત કે તાત, બ્રાત ભગની ન નારી;
 મામા કાકા કંથ, છોકરાં સૌ સંસારી.
 ગાય બળદ કે બેંસ, અજકે પોપટ પાળે;
 કાંતો તે લે દહેણુ, કાંયતો દેણું વાળે.
 જેહ જેન સંસકારછે, તે તે ભેણું થાયછે;
 ભેણું દેણું વલ્લભ કેહે, પુરણ થયે સૌ જાયછે.

પાપીની પ્રિત વિષે.

છપો ૧૩૮

પાપી ખાંધે પ્રીત, આસ રાખીને જરની;
 પાપી ખાંધે પ્રીત, પ્રેમદા જોવા ધરની.
 પાપી ખાંધે પ્રીત, હુન્નર લેવા માટે;
 પાપી ખાંધે પ્રીત, તેડવા વાંકી વાટે.
 પાપી ખાંધે પ્રીતડી, કાંઈ મતલબને કારણે;
 કેહે વલ્લભ જે સ્વારથી, તે ન ચલાવો ખારણે.

છપો ૧૩૯

કરે પ્રાંણુની પ્રીત, રીત ઐતો રૂડાની;
 સ્વારથની મીત્રાઈ, કરે જાતજ ભુંડાની.
 દોસ્તી દીલની હોય, કોય દોવસ નવ દુટે;
 આશાની અસનાધ, પ્રેમતે પલકે છુટે.
 કરે ભાઈખંધી ભોડની, દામ નારને અન વીના;
 સદાચે સરસ તે આસતે, વલ્લભ મુખ જોલે બિના.

છપો ૧૪૦

સોમશુ ખાંધો સ્નેહ, નેહ વીનાનો જાણો;
 નોકટ નાવે કોય, વપત વેળાએ સાજો.
 રાજવંત જે હોય, લક્ષ્મી સેવા બેલો;
 જર કરમને માટ, ભડે દોસ્તી ખાંધેલી.
 રાવણ જેવાને જરજ્યો, જે હાલે મુખ્યામથી;
 મત મુકજે સહુ સ્નેહના, છે પણ સત્યચારી નથી,

વ્યસન વિષે.

છપો ૧૪૧

વ્યસનને વસ જેહ, તેહનો સંગ ન કરીયે;
 જાતાં ખહાર બજાર, સાથથી લાઈ મરિયે.
 જોલે વ્યસની વેણ, કેણુ સાચુ નવ કહીએ;
 આપે કોલ કરાર, તોહયે વિસ્વાસ ન રહિએ.
 હાથ ભુપત કે શેઠીચો, વળગ્યુ વ્યસન જે જાતને
 વલ્લભ કેહે વ્યસની થયો, તે નગણે નિજ તમાનો.

છપો ૧૪૨

જે નર નીસાખોર, ચોર તે જરૂર જાણો;
 ભંગી પીયે ભાંગ તેહને ઘેર ન આણો;
 અફિણ હરામી ખાય, પીયે ગાંજી ગંજેરી;
 મુંઠ કરે મધ્યપાન, ખને વટલોને વહેરી.
 તાડો સંગ તુછ જાતને, ઝેગટ થઈ કરતો કરે,
 ઠેઠે વલ્લભ અસની થયો, તેનું ચિત ચોરી કરે.

છપો ૧૪૩

કરીએ કર્મ જેહ, તેહ પડદામાં સાર;
 સુભ અથવા અશુભ, ખુબ ન્યાડ કે પ્યાડ.
 મોઠાસ કે ઠડવાસ, ભજનકે ચોરી ચાડી;
 પાપ જરકે પુન્ય, વાત સોધી કે આડી.
 સગળુ તે પડકે શોભતું, ખુદ્ધિ ચીજ બે સાખની.
 ઠેહ વલ્લભ સૌ માનજે, ખાંધી મુઠી સાખની.

છપો ૧૪૪

સાખે સઘળુ સુખ, દુઃખ પણ સાખે નાસે;
 સાખે સુભ વેવાર, સાખથી તરકટી ત્રાસે.
 સાખે રે' ભય ભાર, સાખથી માન્ય મજે છે;
 સાખે સૌ વેવાર, સાખથી દામ રજે છે.
 સાખ તે સહુથી શ્રદ્ધતા, હિજ્જતનું એ આલછેલસ
 ઠેહ વલ્લભ સહુ સાંભજો, સાખ સાખનો લાભ છે.

છપો ૧૪૫

શાખ ટળિ મળે લાખ, લાખ તે રાખજ જાણો;
 શાખ ગયે સૌ જાય, મળેના અનનો દાણો.
 શાખ ગયે વહેવાર, જરા જગમાં નવ ચાલે;
 શાખ વગરનો જન, કોઈ ઘરમાં નવ ઘાલે.
 શાખ ટળી તે જગથી ટળ્યો, શાખ મનુષ્યનું મુળછે.
 વલ્લભ કહે છે સાંભળો, શાખ ગયે સહુ ધુળ છે.

છપો ૧૪૬

નાગુ નાચે નાચ, આપ પાતાળે પેશી;
 ખોટું ખાણું ખાય, આજ્ઞ તો પડે બેશી.
 ચોરી કરીને ચોર, વસે શહુકારી વાસે;
 ખુની જન કરી ખુન, થાય સતો ભુપ પાસે.
 છીનાળી કરી છીનાળવા, કરમાં માળા સાલ્યછે;
 વલ્લભ કહે રહે ચુપ નહી, વા વારતા લઈ જાયછે.

છપો ૧૪૭

કાક કરે કુડ કામ, કામ તે સહુનો ટાળે;
 હાથ કરમ ચંડાળ, ખીજ ખાહુ જનનું ખાળે.
 કપટ કરે હમેશા, દેશની ઈજત ખુચ્છે;
 કરે આપનું કાર્ય, જસ પાછળ નવ જુચ્છે.
 મતલબ આપની સાધીને, પાપીજન જન પંથે પજે;
 કહે વલ્લભ તે જીવને, રણતાં રોજ નવ મજે.

છપો ૧૪૮

જે શીખેલો પાઘ, માન્ય તે તો ખહુ ખાય;
 જે શીખેલો રાગ, તેહ ગાણું નવ ગાયે.
 જેને વંચક હોય, કહેથી તે નવ વાંચે;
 જે શીખેલો નાચ, નચાવે તે નવ નાચે.
 આ સરવે આહંકારીને, માન્ય કદી ના દીજ્યે;
 વલ્લભ મોંઘા તણી, પળશી પળ ના કીજ્યે.

છપો ૧૪૯

ગરજને નહીં ગત્ય, મત્ય હાંકે પોતાની;
 જાણે ન પરની પોર, અન્ય હસતા રોતાની.
 મતલબ સાધે આપ, ખાપ ગર્વને ખાલે;
 બને આંધળો ભીંત, બહે બહુ બુચટ તોલે.
 ગરીબપણું દેખડાવતો, એજ શુદ્ધ સુમાર છે;
 કહે વલ્લભ સહુ જાણુને, ગરજ જન સુમાર છે.

છપો ૧૫૦

મળતુ વેવીશાળ, ભાગતા તે જન પાપી;
 પોતે સાર ચલાય, સુધરે નહી કદાપિ;
 કરી રંકનું ભંગ, આપ ધરમાં લે તાણી;
 તે કન્યા રંડાય, થાય અંતે ધુળધાણી.
 પર વેવીશાળ ભાગીને, મુઠ મન ખુશી થાય છે;
 વલ્લભ કહેછે છેવટે, મુળ સમુળ જાય છે.

છપો ૧૫૧

કોઈ કરે સુલ્લ કામ, કરતાં બગડી જાએ;
 પછી ધરે બહુ શોક, શોક ધરવે શું થાએ.
 બીજા મુરખ લોક, જાય દેવાને કપકા;
 શીઘ્ર કર્યું આ કામ, નકામા નાંખે લપકા.
 હીમત સહોદરે આપવી, લોચન આંસુ લુછવું;
 વલ્લભ કહે પાણી પીને, પાછળ ધરણું પુછવું.

૩૫ જોખન વિશે.

છપો ૧૫૨

જેને જાદુ ૩૫, તેહને આળ ચડે છે;
 નરતી કરે નીંધાય, પાપિ જન પુઠ પડે છે.
 કરે આંગળી લોક, શોક ઉપજાવે આઝો;
 ઇજ્જત હલકી થાય. તોડાવે દુષ્ટ મલાઝો.
 વગર કુદે કાંકરા પડે, દુખી રૂપાણુ જન છે;
 વલ્લભ કહે બહુ રૂપને, માયેતો લાંછન છે.

છપો ૧૫૩

હોય જોખનનો મદ, હૃદય વાળે વળી ઉંઘો;
 સોમણ દીને શીખ, તથાપી થાય ન સુધો.
 બહુ બળને અહંકાર, જર વિકાર ભરેસો;
 કહુ વેણુ કુચાલ, કરોધ હરનીશ કરેસો.
 આખડી પાંખડી ખીસતી, જોખન ચડતા લોહીનું
 કહે વલ્લભ જવાનીયો, કહ્યું ન માને કોઈનું.

સમો વર્તવા વીરો.

છપો ૧૫૪.

સમો ભણે જન જેહ, તેહ જગમાં જસ પામે;
પડે કદાપી કાળ, દુખ તોપણ તે વામે.
હું પદ ધરીને રીત, રાખતાં વીત ખુએછે;
સમો સરવથી એટ; વિસ્વ તેને જુએછે.
સમો વર્તે તે સુખ ભોગવે, દુનીયાના એ નેકછે;
સંસાર સુખ સમાધકો, વ્યાસ વદે રધ્ય ટેકછે.

સ્વભાવ વિરો.

છપો ૧૫૫.

જેને છલનો સ્વાદ, ખાદ તેને ખડુ આવે;
ખુએ ધરને ગામ, ગળાથી ગર્થ ગુમાવે;
કોડી ન રહે પાસ, પછી તે શીખે ચોરી;
છેવટ વટલી જાય. ચહાય છોરો કે છોરી;
જેહને ચટકો છલનો, તે લક્ષણ નહિ ઠીકનું;
કહે વલ્લભ ખાય ખુશીથી, લેધને અનામીકનું.

છપો ૧૫૬

મધુપાન પીનાર, દુધ આપો ભિ એને;
સ્વાદિક અપરમપાર, પણ રૂએ નહિ તેને;
માંસઆરીને અન. આપવે ઉર ન લાવે;
અનઆરીને જન જેહ, તેહને અન્ય ન લાવે;
ખળને મ્હેનત રૂએ નહી, ફાગટ ખાવા ચાલ્યે;
વલ્લભ કહે પ્રાણ પ્રક્ટો, પંડ પડે તે જાયછે.

પરચુરણ વિષયો.

છપો ૧૫૭

હંચને વહાલો ધર્મ, નીચને વહાલી નીંધા;
સુરાને રણ યુધ, જ્ઞાનને વહાલી વીધા.
આદીતને જીહાર, શીવજીને જળધારા;
હરિને પર ઉપકાર, ભક્તને ભક્તો સારા.
વસ્તારીને વરતી ગમે, સુભ સોભા દેખાડવા;
વલ્લભ કહેછે વીખને, વહાલા ભાગે લાડવા.

છપો ૧૫૮

જારી જનને જાર, ચોરને વહાલી ચોરી;
કંચા દ્રવ્ય ખાનાર, તેહને ગમતી છોરી.
જીગારીને કુત, રમ્યાથી લાગે રૂકુ;
વ્યસની જનને કેક, ઠીક ભુંડાને ભુંકુ;
શાને શાહુકારી ગમે, પ્રીથ સુભને સુમંત છે,
કેહુ વલ્લભ જગ જાણુને, સતિને વહાલુ સતછે.

છપો ૧૫૯

મળે ગરીબને ગર્થ, કુઠામી ખેસે ઠામે;
નહોઠરી લાવે નીચ, કુઆરો કંચા પામે.
વંજ પામે સુત, બુધ પણ કુન્નર રીખે;
અભણ ભણે વીધાય, પ્રેમથી પુસ્તક પીખે.
સાક પીરસનાર નાતમાં, કો કારભારી થાયછે;
કેહુ વલ્લભ આ સર્વના, ચક્ષુ યોચિએ જાયછે.

છપો ૧૬૦

કોને ધન હંકાર, કોયને રૂપ ઘણાછે;
 કો જનને બોધાય, કોયને જયે ઘણા છે;
 કોય આખરવાન, કોયને ખળ જોડાનો;
 કોને કુન્નર હાથ, કોય હુકમ હોદ્દાનો.
 કોઈ જનને નામના તણો, કોને હંકાર કુળનો;
 પણ વ્યાસ કહે જે રાખસે, તે જીવ છેવટ ધુળનો.

છપો ૧૬૧

ઘટે દળદરથિ દામ, ખોજ ખોલ્યાથી ઘટેછે;
 જિહલુ વદે જોવાર, માન મસ્કરિએ મટેછે.
 અતિ પહેરે પતિયાર, આળસથી ઉદ્યમ નાસે;
 નીંધાથી પરીવાર, ઘટે છે ચારે પાસે.
 આથડગાથી ઘટે આખર, ઉંઘથી ઉદ્યમ જાયછે;
 કેહે વલ્લભ ધ્યાન રાખજો, એતવાળીનો ન્યાયછે.

છપો ૧૬૨

માગવું વીપ્ર સોક, સોક મુકીને મનનો;
 માગવું સાધુ સંત, તાપ ટાળીને તનનો.
 માગવું વેદ વકિલ, વાળંદે માગી લેવું;
 માગવું જોસ ફકિર, જરા શરમાવું કેવું.
 આ સોક સરમાય માગતાં, ચુલે અડે ન તાવડી;
 કેહે વલ્લભ માગ્યા વીના, નથી પિરસ્તી માવડી.

છપો ૧૬૩

નીચ સંગથી નીચ, ઉંચથી ઉંચ જાણીયે;
 રહાને સંગે સાહ, ચોરથી ચોર ગણીયે;
 સપુત સંગ સપુત, સાંણિ સાંણા સરખીયે;
 કપુત સંગ કપુત, ઘેલે ઘેલા પરખીયે.
 તારી વ્યાસ કહે પીછમ્મે, ગાયતજો દુધજ લાહે;
 તાડ તજો દુધ પીછમ્મે, તો પણ સો તારી કહે.

છપો ૧૬૪

રાપ સુંદરી ચોર, વાઘ વેસ્યાને વહેરી;
 વાળંદને વાંતર, જુઠને જાણસો ઝરી.
 વીંછી વ્યસની રાય, સ્વાન સુચરને છોર;
 કપટીને કાટેલ, તામરી મુટેલ ઢોર.
 ઉડાં જળને અગની થકી, ખાંચવો ખાડુ ખીછમ્મે;
 કેહે વહસલ આ સર્વના, કો વિસ્વાસ ન કીછમ્મે.

છપો ૧૬૫

નીર વીના સરીત, સુત વીનાની નારીફ
 જોળન વીના અંગ, રંગ રૂપ વીના ભારી.
 રતુ વીનાનું ફળ, ખળ કળ હીણુ જે જાહે;
 જીભ વીનાનો સ્વાદ, કહો શો લાગે ખાધે;
 દાતા વીનાના પાચકો, અંદ્ર વિનાની આમની;
 કેહે વહસલ સોભે નહી, કંથ વગરની કામની.

છપો ૧૬૬

પરધનને પરનાર, પર સીખને પરસુક્ષી;
 પરરૂપ પર વહેવાર, પર પરીખળ પરબુક્ષી.
 પર ઈજ્જત પરનામ, પર સુખને પર આભા;
 પરગુણ પર વીધાય, પર સુખને પર સોભા.
 પર હોદાને પર દીકરા, આપે લેવા ધારતા;
 કહે વલ્લભ કાંઈ ના વળે, ફાગટ ફાંફાં મારતાં.

છપો ૧૬૭.

નમે ન નીચી જાત, નમે ન કુળ હોણુનારી;
 નમે ન માણસ મુંઢ, નમે ન કો અહંકારી.
 નમે ન ઉંચુ ઉંટ, નમે ન પાત્રજ આહુ;
 નમે ન ગર્વવ ખુધ, નમે ન છોકર છોહુ.
 તરૂં એ રંડાનુ ન નમે, ફાવે તેમ મરે મથી;
 ઉંચો વલ્લભ કહે તાડછે તો તે નીચ નમતો નથી.

છપો ૧૬૮.

ટજો અનરથી રાજ, ટજોને નખળી નારી;
 ટજોને અટકણ અસ્વ, ટજો નર વ્યભિચારી;
 ટજો ગુરૂના શીખ, નામ દે સાંચન દતો
 ટજોને પુત્ર કપુત, પાછળે અપજરા લેતો.
 ટજો ગળીચો મુત ગાયના, કપટિ મિત્ર પણ ટાળિએ,
 કહે વલ્લભ આ સહુ મુએ, જીવ જરા નવ ગાળીએ.

છપો ૧૬૯

જુઠાનું છે પાપ, જુઠ કેવાને કહીવું
 જેથી જે નુકશાન, જુઠ તેવાને લહેવું.
 કો નર જતો હોય, કહે હું જાઉં ખજારે;
 પંથે પળતાં દાય, બોલાવેથી વહે ત્યારે.
 કહે જોનારો જુઠડો, ખજાર કહી આડો ગયો;
 તેને જુઠો નવ જાણવો, બ્યાસે સત્ય સાચો કહ્યો.

છપો ૧૭૦

સાંભળ છવકા રીખ, ખીક કરજે તું આધી;
 શુભ કરતાં નીંધાય, કરે કુનિયા નિરભાગી.
 ચ્હાય થાય જગ માર, જય ઇજત ખાપુઠી;
 માણ સત્ય સારૂ દેક, કદી નવ દેવો ચુકી.
 દે કુરીજન ખણુ કુખકુ, પણ સામળીયો સહાયછે;
 સારૂ કરતાં વક્ષલ વહે, શતરૂથી શું થાયછે.

છપો ૧૭૧

સત્ય કાજ સતી સુત, ગયા પાંડવ વનવાસે;
 સત્ય કાજ નળરાય, વહયા વન વામા પાસે.
 સત્ય કાજ હરીશ્ચંદ્ર, મસાણી થઇને બેઠો;
 સત્ય કાજ ખળીરાય, આપ પાતાળે પેઠો.
 મોરુધવને શુભ પ્રીતથી, કરવત દેહ કપાવીયો;
 મગાળસા સુત ખાંડીયો, પણ સત્ય જય વરતાવીયો.

છપો ૧૭૨

ટેક કાજ કંશરાય, હરીને કપુત્ર ન કીધા;
 ટેક કાજ અભિમાન, સમ કોઠા શીર લીધા.
 ટેક કાજ જરાસન, કેદથી રાય ન છોડયા;
 ટેક કાજ ગાંગેવ, ગુરને કર ના જોડયા.
 ટેક કાજ દુર્યોધને, નાપી પાંડવને મહી;
 વ્યારા કહે ટેકથી રાવણે, સીતાજી આપ્યા નહીં.

સમશ્યાના છપ્યા.

છપો ૧૭૩

ચાર નાર છે જોડ, તેમના એકજ સ્વામી;
 દુખાય વામન રૂપ, રહે નારોમાં નાગી.
 ઉચે આસન નાર, રહે નાથ થઈ નીચે ખેસે;
 જમે જણીએ ચાર, જઈ વર વચમાં પેસે;
 કંથ વિના જમે કામની, તો અડધી ભુખ રહે;
 પુછે વલ્લભ સહુ સાથને, આ ઉત્તર કીચો કહે.

ઉત્તર.

જમાણા હાથની ચાર આંગળીઓ અને પાંચમો અંગુઠો.

છપો ૧૭૪

ચાર નારના સાથ, નાથ તેને એક રૂડો;
 દુખમાં વહાણો હેમ, સુખમાં ભારે ભુંડો.
 નીચ કત કરી નાર, ખહાર ખગલીને આવે;
 નકટો તેના નાથ, ગંદકી ધોવા જાવે,
 નર નારોને લડાઈછે, અને જમે કો દીન નહીં;
 પુછે વલ્લભ સહુ સાથને, આ ઉત્તર કોણુ દે કહિ.

ઉત્તર,

ડાળા હાથની આંગળીના અંગુઠો.

છપો ૧૭૫

નારીપર નર એક, ચહાવીને રંગદાળે;
 આંગળી ઘાલી લોક, ચાંમડી બેની ચાળે;
 મસળે સૌ બે હાથ; પછીથી મારે તમાચા;
 મુખથી ચુસે તેહ, જેરવે નહિ નર કાચા.
 પાકા પુરુષને તે પચે, રસકસ ચુશી લે રહું;
 કેહે સમશા વલ્લભ તણી, ચાતુર નર તેને કહું;
 ઉત્તર.

તમાકુ ઊપર ચુનો, મસળનાર ખાનાર માણસ.

છપો ૧૭૬

સોળ શસ્ત્રં સત આઠ, કામની કબજે આણી;
 એકસો અઢે નાર, થઈ હરીની પટરાણી;
 વહાલી પ્રમુની જેહ, તેહ લોકોએ ઝલી;
 મચી મસળી છેક, લઈ આંધારે ઘાલી;
 વારા ફરતી સૌ ભોગવી, નરમ થએ આવી દયા;
 હરિની વલ્લભ થઈ કામની, તેથી પ્રભુ રાજ થયા.
 ઉત્તર.

ફરવવાની માળા.

છપો ૧૭૭

વંદળ જાતી એક, તેહપર બે નર ચડતા;
 બે નર ઉપર નાર, નારપર બહુ નર પડતા;
 તે સૌ સંકેલાય, એટલે નામજ નારી;
 મનુસ માત્રો રહાય, થાય તેનીથી ચારી;
 હહેરી લાલ એ નારીને, તજે નહીં ભરશોકમાં
 વલ્લભ તણી સમશા કોહો, પુછુ લાલા લોકમાં.

ઉત્તર દોહરો.

પાન અને કાથો ચુનો, સોપારી સુભ જાણ;
 એળચિ કણ ખીડી કરી, પ્રીત વધે પ્રમાણ.

છપો ૧૭૮

ત્રેણ જણાની જોડ, જોડ ખબેછે મોટો;
 બાલે છે તે અંધ, ન સુણે સારી જોટી;
 સુણનારો જે જન, નવ્ય બાલે નવ દખે,
 દખતો અશ્વવાચક, ખડુ ખરો અણ લખે;
 આ ત્રણ જણ રહે સંપીને, તો મન ગમતું થાયછે;
 એક એકવણ ચાલે નહીં, વદસલની સમશાય છે.

ઉત્તર.

છપો ૧૭૯

બોલનારું છે મુખ, દખતું નથી કદાપી;
 સુણે નહીં લગાર, જોડ બે એને આપી;
 સાંભળનારો કાન, એકથી નવ જંખાયે;
 એને પણ બેજોડ, નહીં ભાશણ ભંખાયે;
 આંખ સરવેચીજ દખતી, પણ બોલી જાણે નહીં,
 સુણી સખે નહિ વારતા, વદસબે તે સમશ્યા કહી.

છપો ૧૮૦

બે નારો છે શ્વેત, જોડ છે જુગતે બાળી;
 નીરખે ન આપ શરીર, ખાંપણ્યો લાગી કાળી;
 રાતે લાગે સરમ, માટ પડદામાં પેસે;
 દિવસે મુકે લાજ, ખહાર ઉપાડી બેસે;
 જાડુગરી તે નારોચો, જગ વસ કરવું જાણતી;
 હરે વદસલ સમશ્યા કહો, સહને બહાણી પ્રાણથી.

ઉત્તર.

બે આંખ્યો એજ ઉત્તર છે.

છપો ૧૮૧

એક અખળા રસાળ, આપવદી ગાય ગાણું;
 સ્વાદીક સૌથી સર્સ, ખાય ખુશીનું ખાણું.
 તેને નર ખતરીયા, ઘર ઘાલીને ઉભા;
 ઉપર નર જે શ્રેષ્ઠ, ચોકિ કરનારા સુખા.
 તેમાં એક ખડ મુછિયો, ખીન્ને મુછવાળો સહી;
 કહે વલ્લભ સમસ્યા કહો, આતુર નર સભા માહી.

ઉત્તર.

જીભ ૧ દાંત ૩૨ દોઢ ૨ સહીત એજ ઉતર.

છપો ૧૮૨

એક નર ઉતમ નામ; વસે છે વાસો વનમાં;
 વેઠે વા વરસાદ, ટાઢ તડકો સહે તનમાં;
 નારી વણુ વસ્તાર, જાણીને મરતો ભારે;
 રાત્રુ થાય સંસાર, ઈટિ લાકડીચો મારે.
 તે નર જણે ખધી દીકરી, લોક હરણુ કરી જાયછે;
 કહે વલ્લભ તે પુત્રીને, સૌ જગ કરડી ખાયછે.

ઉત્તર.

આંખાનું ગ્રાહ એજ ઉતર છે.

છપો ૧૮૩

છાક છકેલું છેક; જનાવર એકજ જોયું
 દીધુ સૌને સુખ, દુખ દુનોયાનું ખોયું.
 જીવ વિનાનું જોર, કરી મતવાલુ મહાલે;
 દોન એકમાં દોટ, થકો સત ગાઉ ચાલે;
 માહાં મહોહું મુખ એકછે, ભગભગ ભારે ભાંખતું;
 મુતરે ખેડે ઈંદ્રી થકી; ચીસ કારમી નાંખતું.

છપો ૧૮૪

ખટ ચરણો છે ગોળ, સહુ સાથે ડગ ભરતા;
 અંગે અંગન અપાર, અતી અંગારા ઝરતા.
 ઉઠ્ઠે અંગે નીર, નસો કોટીધા જેમાં;
 અવળ પગે પાણુ જાય, પુંક ફેરે નહીં તેમાં.
 પાણી પીયેછે તે ધણું, કારટ પહાડો ખાયછે.
 બે બાહુ બાહુયોની મહી, ઝટ આવે ઝટ જાયછે.
 ઉતર-આગગાડીનું ધજન.

દાહરો.

વાળ વના દસવાળછે, તેતો કોયા વાળ;
 સાંણા સરવે સોધીને, ઉતર દયો આં કાળ.

ઉતર છપો ૧૮૫

રાયકવાળ રવાળ, પોડવાળ જાતિ જાણો;
 ગયાવાળ ગુણવાન, ઉનેવાળ નહીં અજાણો.
 પક્ષીવાળ પુન્યવંત, ખેડવાળજ ખેલાડુ;
 શેઠવાળને રંગ, કદી નવ ખોલે આડુ.
 દીસાવાળ દીનપાળ છે, છે ગોમતિવાળજ ધણા,
 તે દસવાળ વલ્લભે કહ્યા, ભાગ્યા સંદેહ સહુ તણા,
 દાહરો.

પાંચ ચણ્યો પાંચે દણો, પાંચે જણો અંદર;
 નર નારો ન્યાતો ઘણી, દખ્ખવી દયો પંદર.

છપો ૧૮૬

ઘણંચણને મોચણ, કમાચણ જાતી જાણો;
 ખાત્રચણ અવદીચણ, ચણો પાંચે હર આણો.
 ખોરાંદણને લોદણ, ખરાદણ દણમાં આવી;
 તપોદણને વાદણ, દણો એ પાંચ ખતાવી.
 ભાડુજણ દરણ જુઓ, ખાજણ ખોજણ છે સહી;
 ધાંયજણ સહીત પંદરેજ, વલ્લભે તે જાતો કહી.

દાહરો

પાંચ તણા ન ખટલણા, તણ ખણા છે જેહ;
ચઉદ જતો જોધને ભાગો કો સંદેહ.

ઉત્તર

છપો ૧૮૭

રાવતણને ભીસ્તણ, જુઓ રજપુતણ રૂડી;
કાયતણ કીસ્ખાતણ, છેવટ છે સઉથી ભુંડી.
મુગલણને ભીલણ પોમલણ ગોલણ ગણજે;
ઠલાલણ ભાદેલણ, ભ્રામણી છેવટ ભણજે.
ખણમાં કણખણ મુખ્યતા, ખીજ જત ચોખણ છે;
સઉ જોદ વ્યાસે ભાગીચો, ત્રીજ ખણ ધોખણ છે.

દાહરો

ખેઉ સણોને ખે ઠણા, ત્રણ વણા છે સાર;
વ્યાસ વદે ઉત્તર કહો, કરીને મન વિચાર.

છપો ૧૮૮

પારસણને ગોસણ, સણા તે ખેઉ સમજજે;
મરેઠણ ખારોઠણ, ઠણોનો સંદેહ તજજે.
વાણમાં ગણા લેવણ, કડવણ તેની જોડે;
ત્રીજ વણ સાળવણ, જુઓ સઉ સાચી હોડે.
ખે સણોને વળી ખે ઠણા, ત્રણ વણોની વાત છે;
વ્યાસ કહે શુભ શોધીને, શણઠણ વણની જાત છે.

છપો ૧૮૯

અષ્ટ સ્વાદ જગમાંય સ્વાદ નવમો કો કાડો;
જીવ્યાએ લઈ સ્વાદ, વાદ પછી કરવા માંડો.
ખાતાં ઉપજે હશે, પ્રથમ ગળ્યો શુભ સારો;
અતી આનદ થાય, ખાય ખાટો ને ખારો.
કકુવો તીખો ને તુરો, મીઠો ને મોજો વળી;
કહ વદનભ સ્વાદ નોકજે, ખે ચારચિજ ભેગો મળી.

નામના અવગુણ વિશે.

છપો ૧૯૦

ધરયું રવીદાસ નામ, હોય રાત્રિ તુલ્ય કાંતી;
 સાંતીદાને કરોધ, નામ શાનું તે શાંતી.
 કુખેર ધરિયું નામ, નહીં ભંડારે કોડી;
 ભીખારીદા નામ, દામ દીધેલા ભેડી.
 નામ ગીરધારી પાડીયું, ઢેકું પણ ધરી ન શકે;
 કહે વલ્લભ નામ ખોખડો, સહુથી સવાયું બકે.

છપો ૧૯૧

મગન ધરાવ્યું નામ, ફરે તે સદા ઉદારી;
 ધરયું ધરમદા નામ, ધણાને દે ફંદ ફાંસી.
 નામ ધરે અંટોળ, હોય બહુ ઉદ્યમવાળો;
 ધરે ઘોળિદા નામ, નરો કાળજથી કાળો.
 ધણા દયાળદાસ નામના, કસઈ તણા કરમો કરે;
 વ્યાસ વદે હીરા નામના, રોડા તુલ્ય રખડી મરે.

છપો ૧૯૨

કપટી હોય અપાર, ધરાવે નામજ ભાળો;
 કુલડી આપી એક, લઈ આવે મેટો ગાળો.
 કુંગર દા ધરે નામ, હોય તરણાને તોલો;
 જુઠાસા હોય નામ, સદા તે સાચુ ખાલો.
 ગરીબદાસ નામજ ધરયું, ગ્રહસ્થ આપ હોયે ધણો;
 કહે વલ્લભ દેવદત્તમાં, ગુણ હોયે દઈતો તણો.

છપો ૧૯૩

ગાંડા ભૈરવિ નામ, પોતાની પાળે રાંડો;
 આપ ઉછેરે જાળ, ત્યાહરે શાંતો ગાંડો;
 રાહ્યા ભૈ ધરી નામ, ઇંટ લઈ સહુને ધાચો;
 ફેરે નગન જોભાન, ત્યાહરે શાંતો રાહ્યો.
 વ્યાલાભઈ નામ ધરયું કડવો તે સંસારને;
 નામ પ્રમાણે ગુણ ના મળે, ધીક નામ ધરનારને.

છપો ૧૯૪

હોય ધનખાઈ નામ, મરે તે ચરખો કાંતી;
 નામજ ગંગાખાઈ, દસે દહાડે નહી નાતી
 ધરે લક્ષ્મી નામ, ભીખ માગીને ખાતી;
 નામ હોય કસ્તુર, નરી ગંદી ગંધાતી.
 કંકુખાઈ નામજ ધરયું, કાજળથી કાળી ઘણી;
 વલ્લભ કે રૂપમાં નહી, ત્યારે નામ સાંતુ મણી.

છપો ૧૯૫.

રૂપાળી ખે નામ, હોય અંગે ખહુ ખોડો;
 ધુળી ધરીયું નામ, ઉપજે દામ કરોડો.
 નામ હોય સંતોક. દ્રવ્ય સાચે જીવ ચોળી;
 હોય દિવાળી નામ, ખજે હૈયામાં હોળી.
 નામ હરખાઈ પાડીયું, નિત છાતી સિસ કુટતી;
 નામ અંચળ વલ્લભ કહે. દોઢ પહોર દાડે ઉડતી.

છપો ૧૯૬.

નામ હોય સરસતા, પતી તે કરે હજારો;
 અમરત પાડયું નામ, મુખમાં બોલ નહારો.
 નહાની ધરિયું નામ, કેમ ઘડપણમાં નાની;
 મોઘી બે ઘેર ઘેર, ભમે તે મોઘી સાની.
 ખડુ જન નામ પાડે ભલી, ભુંડી આખા ગામમાં
 વ્યાસ વલમ કરે ગુણવિના, આગ મુકો એ નામમાં.

છપો ૧૯૭.

ચંદાગવરી હોય અમાંસોક ચંદા જેવિ;
 ભુરી પાડયું નામ, કોડ નિકળ્યા હોય તેવિ.
 કાસિ નામની નાર, દોરા કાંઈ નવ પાળે;
 સોનાખાદ્ય નામ, ઘેર ધાતુ નવ ભળે.
 વલ્લભ કહે નામ વીજળી, રાતરે ભુતડીમાં ભળે;
 પરસનના દરસનથકી, ખાવા પીવા નવ મળે.

વચન બ્રહ્મ વિષે.

છપો ૧૯૮

વચન બ્રહ્મ જન જેહ, તેહ પશુઓથી ભુંડો;
 કરવો નહી વિસ્વાસ, ચ્હાય રૂઠો કે કુટો.
 હાડ માંસ કે ચામ્ર, પશુ પક્ષીનું સાર;
 આવે વીસ્વને કામ, તેહથી મનુશ નહાર.
 પાડ્યુ નહી મુખ ભાખીયુ, કર ઠોકયો મીથ્યા ગમે;
 કોલ કુતરાનો જાણવો, વ્યાસ વદે વીલો થયો.

છપો ૧૯૯

કળીયુગમાં વીસ્વાસ, કરોમાં કોઈ જનનો;
 કરવો નહી વીસ્વાસ, પેટ પ્રસવેલા તનનો.
 કરવો નહી વીસ્વાસ, પ્રેમદા પરણેલીના;
 કરવો નહી વીસ્વાસ, બહેવારે વરણેલિનો.
 વિશ્વાસ નહી અંધવ તણો, પુનીનો કે પાપને,
 કહે વલ્લભ કરશે નહી, વિશ્વાસ સગા બાપનો.

છપો ૨૦૦

વિસ્વાસ ધાતી લોક, વધ્યા છે જગમાં આજ;
 વિસ્વાસ ધાતી સર્વ, હેય રૈયત કે રાજ;
 વિસ્વાસધાતી સર્વ, સનાતન સાદુ હણુશે;
 વિસ્વાસધાતી સર્વ, મુખથી મીઠું બાણુશે.
 વિશ્વાસધાતી બહુ વિશ્વમાં, વેણુ વિશ્વાસે અપશે
 કહે વલ્લભ આ યુગમાં, વિશ્વાસે શીર કાપશે.

છપો ૨૦૧

વિશ્વાસધાતી જેહ, તેહ જન પુરણ પાપી;
 રાખ માનીને કામ, પાડવું નહી કદાપિ.
 વિશ્વાસધાતી જીવ, રામ રામ નર્કજ પામે;
 લક્ષ ચોરાશી દહ, ધરે તે કામે કામે.
 વિશ્વાસધાતી જે જીવડો, મનુષ્ય છતાં અસુર છે;
 વિશ્વાસધાતીને વ્યાસજી, કે'છે પાપી પુર છે.

છપો ૨૦૨

વાણ વિશ્વાસે કામ, કશું જગમાં નવ ચાલે;
 વાણ વિશ્વાસે કોય, કોઈને કાંચ ન ચાલે.
 વાણ વિશ્વાસે નાર, પુત્રો પરની નવ લાવે;
 વાણ વિશ્વાસે એક, એકને ઘેર ન આવે.
 વિશ્વાસ વાણ સંસારમાં, કામ ન ચાલે કોઈને;
 કરો વિશ્વાસ વલ્લભ કહે, પણ તે માણસ જોઈને.

છપો ૨૦૩

વિશ્વાસે વહેપાર, કરેછે સરવે પ્રાણી;
 પશુ પક્ષી કે નાર, લાવિએ વિશ્વાસ આણી.
 વિશ્વાસે સુખ પ્રાપ્ત, થાયછે જ્ઞાન ગતીનું;
 વિશ્વાસે ધરખાર, ચાલતુ નાર પતીનું.
 મળે વિશ્વાસથી શ્રીહરી, વિશ્વાસે દે પેટીઆ;
 કહે વલ્લભ વિશ્વાસથી, પરણે બેટાબેટીઆ;

દીનતા રાખવા વિષે.

છપો ૨૦૪.

દ મુરખ જન ગાળ, ચાળ તેમાં શું બેસે;
 તેનાં મુખની મહ્ય, વહેલુ પાછુ પેસે;
 મ્હો તેનું ગંધાય, થાય ના કોને કાંઈ;
 સદગુણના સપુત, લાવવું નહીં મનમાંઈ.
 જેવું જે મુખથી વદ તેવું તે દેખાય છે;
 વલ્લભ કહેછે ગાળથી કહો ક્યાં ગુમકુ થાયછે.

છપો ૨૦૫.

મતાને રહુ વિશ્વ, કહેછે ગુણનો સારો;
 નમતા જનને કોય, કહે નહી કદી નહારો;
 નમતાને નરનાર, નમેછે ખુશી સાથે;
 નમતા જનને સુખ, કરયુછે જગના નાથે.
 નમતો નથી જે જીવડો લક્ષ ચોરાશી તે ભમ્યો;
 વલ્લભ કહેછે વેદમાં, નમ્યો તે હરીને ગમ્યો.

કંભુસાર્થ વિશે.

છપો ૨૦૬.

વાત વાવરે જેહ, તેહ નર સદાય સુખી;
 આપ રજુ નવ ખાય, જાણવો તેને દુઃખી;
 ખાજે પેટ પાપીષ્ઠ, ઘસ્ટ તેને નવ આપે;
 દામ માટ ગુલામ, ખની જીવને સંતાપે.
 કહે વલ્લભ પુછ છતાં, કસરવંત કસાઈછે,
 વેહેવાર પક્ષે વાવરો, તેવડ ત્રીજો ભાઈ છે.

છપો ૨૦૮

જેનો ગાંઠે ગર્થ, વ્યર્થ તે કંભુસથાતો;
 પણ ન મળે નીરાંત, પેટ ભરી નહી ખાતો.
 આપો આપ હીસાખ, કરી કોડી નવ આપે;
 વ્યાજ તણા વેપાર, કરી પરને સંતાપે.
 જાહે જે ધણીને ગર્થ છે, તેમ છતાં નવ વાવરયું,
 કહે વલ્લભ તે શોધીયે, પુત્રતાણું દેવું ભરયું.

છપો ૨૦૮

ખરચે જે જન જેમ, તેમ તેને હર આપે;
 થોડાને થોકુક, ઘણાને ઘણાજ માપે.
 મળે કોડીને કણુ, મણુ હાથીને મળેછે;
 જેથી જેમ વવરાય, તેમ તે આપ રળેછે.
 હરીને ઘેર હીસખથી, કમ જાદસૌકાંછે;
 વરો વ્યાસ કહે જાણુને, સોમ દાતાનો કચ્છે જી.

ધર્મધારા.

છપો ૨૦૯

કરતા ધરમનું કામ, કરે અટકવજ આજ્ઞે;
 કુળની હુંપદ રહાય, જાય ન જનના માઝા.
 ઉંચ કામમાં નીચ, વેણુ કાઢીને રોકે;
 છેવટ દુખી થાય, જાય તેજ્જન જમ લોકે.
 જે રામ નામના કામથી, ખળે છે પરીવારને;
 વલ્લભ કહેછે શાસ્ત્રી, પાત્ર થશે જમ મારને.

છપો ૨૧૦

ધમરાળા ધરી નામ, કામ કોને નવ આવી;
 કર્મશીળા તે કામ, આપને માટ બનાવી.
 રાખે વિસર્ધ સંત, અંત તે લે પંથોના;
 થવા ન દેવીસરામ, કોઈ પણ જીવ જતી ના;
 મુધરે સ્વારથ સાધુ તણા, તો ખોછાંના નાખતા;
 ધિક ધણીને વલ્લભ કહે, લંપટ જનને રાખતા

છપો ૨૧૧.

પુન્યવાન લુતાર, પુન્યદાને કુમારો;
 કડીયા માળી લોક, પુન્યમાં સહુ સુથારો;
 બ્રાહ્મણો ભાવસાર, ખાતરી સોની સુરા;
 ખમાર નાગર ભાટ, ધાંચો પણ પુન્યે પુરા.
 કણખી કેડે કોટી રહ્યા, પટલિયા જગપાળ છે;
 કહે વલ્લભ આ સરવમાં, વણિક મુછનો વાળ છે.

છપો ૨૧૨

આપે આપી પુન્ય, નુન્ય કાંઈ નવ રાખી;
 પાણી મુકયું પંડ, મુખ કણપંગુ ભાંખી.
 પસાયતાં કે વ્રક્ષ, ધામ કે ઢોરો દેછે;
 જંગમ મિલકત કાંક, દેઈને જીવ ભમે છે.
 પછી પસ્તાવો ખાહુ કરી, પાછુ લેવા રહાય છે;
 પાંપ વલ્લભ કહે તેહને, સતકોટી ઘણું થાય છે.

છપો ૨૧૩.

ઢીલગંદો દાતાર, પાર પાડે ન કદાપી;
 કરે પુન્યમાં વાર, શેકીને વાવે પાપી;
 તરછોડી દે દાન, જુઓ તે દાતા કેવો;
 શોભ થકો પણ નીચ, જાણવો પક્ષીત જેવો.
 દાતા ઢીલો વલ્લભ કહે, દાન કરે ખહુ દુખથી;
 દાતારથી ભણો શોભ તે, હા ના કહી દે મુખથી.

છપો ૨૧૪.

અવ જસીયા દાતાર, પ્રથમ તે બહુ જસ લેતા;
 મ્હો માગ્યા મુખવાસ, નીર માગે દુધ દેતા.
 કરે નિત્ય સેવાય, થાય તે હરિજન સાચો;
 સહુ દિવસ લઈ જરા, પડે પાછળથી કાચો.
 પહેલું 'કરચું' ધુળ મેળવે, પુંઠ વાંધા પાડી ઘણાં;
 કહે વલ્લભ આ ગુણ છે, અપજસિયા દાત ।

છપો ૨૧૫.

બાળ્ય સુંભનું દ્રવ્ય, પરમારથ કામ ન લાગ્યું;
 બાળ્ય સુંભનું ધામ, નહીં દે કોને માગ્યું;
 બાળ્ય સુંભનો હાથ, દાન તેથી નવ આપે;
 બાળ્ય સુંભનું શીશ, નમાવે નહીં કદાપે;
 બાળો ટાંકા સુભો તણા, જળ નાળ્યું કો કામમાં;
 કહે વલ્લભ આગ લાગજે, દુષ્ટ જનોના દામમાં.

છપો ૨૧૬

દશાંશ હરિના ભાગ, ન ખરચે સુધો રહીને;
 રાત્ર ઘણું લઈ જાય, ઇશવર અગની થઈને;
 કાંતો મુકે રોગ; વધે થઈ વિકૃત આવે;
 ધરી તસ્કરનું રૂપ, સામજો સોટી જાવે;
 શાહા થઈ નાળ્યું બાલશે, હાંગે ધુતવા મંડશે.
 કહે વલ્લભ છોડશે નહીં, કાં રાજ થઈ દંડશે.

છપો ૨૧૭

કાંતો આપશે પુત, તુત ઝાઝાં તે કરશે;
 ક્યરપી ખાપનું ગર્થ, લઈ ગુણકા ઘર ભરશે.
 કાંતો કરિ વહેપાર, ખોટ ખાઈન ખોશે;
 મરસે મોંઘી નાર, દીકરી રાંડી રોશે.
 કાં છેડેથી છુટી પડે, કાં વ્યસને લે લાગનું;
 કહે વલ્લભ મુકસે નહો, હરી હરીના ભાગનું.

છપો ૨૧૮

જનમી માને પેટ, જરા જગમાં ન જાણાયો;
 વહિ છુટે અવતાર, મનુશમાં તે ન ગણાયો;
 થયો નહિ દાતાર, થયો નહી સુરાતનમાં;
 થયો નહી ધરમીષ્ટ, ગણાયો નહિ હરિ જનમાં;
 ગણાયો નહી જે હુન્નરી, નહિ વિધાને પંથચડયો;
 કેહે વલ્લભ તે પ્રસવિને, માને પેટ પથ્થર પરયો.

છપો ૨૧૯

પશુ પક્ષીના દેહ, થયે ગયે ઉપયોગી;
 પરવતનો પાસાણ, પડે જગ થાયે ભોગી.
 જીવે પ્રસદે છાંય, કાંય ફળ જગને આપે;
 મડ્યા પછી દે કાબટ, સ્ત્રીનાં કબટજ કાપે.
 મોથ્યા શરીર મનુશતાણું, વણ ઉપયોગી રવંથી;
 વ્યાસ વદે વેણુ ધર્મને, પુન્યવિના ખાપનુ નથી.

છપો ૨૨૦

ઢાંકયો ન રહે ભાણ, અતી વાદળ આભાસે;
 ઢાંકયો ન રહે ચંદ્ર, કદિ તારાને પ્રકાશે.
 ઢાંકયું ન રહે ભાગ્ય, વસ્ત્ર વિંટાળે સીસે;
 ઢાંકયો ન રહે સુર, રાય રાણો રણ વીશે.
 ઢાંકયું ન રહે ચિત નારનું વ્યસની નવ છુપે કંઈ
 વદ્ધભ ભુખે પારખું દાતા ઢાંકયો રે નહી

બ્રાહ્મણ વીશે.

છપો ૨૨૧

ભિખને માથે બ્રહ્મ, કષ્ટ કોટીયા જેમાં;
 આખર તોરે ટેક, રહેના રાખ્યા તેમાં.
 રૂરે દુરખળ વેરા, તાલ્લરે અપટો નાંખે;
 કરને પરાધ વેઠ, એન દનાર ભાંખે.
 ગાંડ ધુએ નહી શાંખણી, તેને ખા કહેવી પડે;
 કેડે વદ્ધભ તે ભીખનાં, હાંદલાં શું શીકે અડે.

છપો ૨૨૨

વિપ્ર તણો સુત જેહ, તેહ ભીખ પહેલી માગે;
 પાણુ રાત્ર કે શેઠ, પાય સામો રહી લાગે.
 સરવ કડે મહારાજ, મહીપતનાથી મહોટો;
 હોય વળી વીધાય, પછી શો તેને ટોટો.
 મન્ય અવતાર બ્રામણ તણો, એ દહને મું કુખછે;
 કેડે વદ્ધભ ને વાણીયા, ભીખ તેને શી ભુખછે.

વૃણુવ વીરો.

છપો ૨૨૩

ધરી વૃણુવી વેરા, કહે શ્રી કૃણુજ કપટી;
ગઉ સાધુ કે વિપ્ર, તેહને નાપે ચપટી.
માળા ઝાલી હાથ, દેવના દરસન કરતો;
પુન્ય વિના પાપીષ્ઠ, ફાંકડો ફેદે ફરતો.
કાંઈ કોઈને દીધું નહીં, તે જન તરછટ તુતિયો;
કહે વલ્લભ તે ભક્તને, માથે જમની ભુતિયો.

છપો ૨૨૪

વિપ્રજ વિણુ રૂપ, વૃણુવે તેહ ન પાળ્યા;
ન સેવ્યા સીધ સંત, પુન્યના પંથ પ્રજાળ્યા.
કંઠી બાંધી કોટ, દોટ દરામાં મુકે;
ગણે ગુરૂને શ્રેષ્ઠ, પ્રહ્મની નીંધા ભુંકે.
ટીલુ તણુ ગજ તાણીને, તીરથ યાત્રા કરવો ફરે.
ગઉ પ્રહ્મણુ સેવ્યા વીના, વ્યાસ વદેછે નહિ તરે;

છપો ૨૨૫

સોનાનો જ્યાં પાક, હોય ત્યાં સોનું સોંગુ;
પરદેશ મધ્યે જાય, થાય મહા મુઝે મોંધુ;
ઘરમાં દેવસ્થાન, હોય તેથી નવ દરખે;
આધાનો મહા મોહ, જઈને આઘે નરખે.
ગંગા મુકી દે દેશની, દુરની ગંગા મહાયછે;
પહેલુ પરખે નહી મુરખા, પાછળથી પસ્તાયછે.

છપો ૨૨૬

વીના વિપ્ર કેા જાત, જોધ આપે સરવેને;
 વેદ જ્ઞાન દે આપ, પાપ લાગે સીર તેને.
 જેના કુળનો ધરમ, કર્મતો કાંડ ખતાવે;
 શુદ્ર જાત આચાર્ય, થાયતો નરકે જાવે;
 શુદ્રો નમાવે મિત્રને, પાપે પાંડ ભરાયછે;
 કહે વલ્લભ વીપ્રો નમે, તે પણ નરકે જાયછે.

ઢાંગી વીશે.

છપો ૨૨૭

જ્ઞાન વાણુ ગાણું ગાય, કહે ખહુ ઘાંટે ગાજી;
 કહે કથા પુરાણ, લોકને કરવા રાજી.
 ચંદન ચરચી ભાજ, ચલાવે ચાળા ચટકા;
 વદે ત્રિહારી વાણુ, કરે દહેકાને લટકા.
 વાણુ ટીંખજો ટીંખજો કરે, જાદુગર થી જાયછે;
 કહે વલ્લભ ધીક લોકને, ધુત્તાને વશ થાયછે.

છપો ૨૨૮.

મુરખને દે માન્ય, દ્રવ્ય ઢાંગીને આપે;
 ઉંચાને દે ગાળ, નીચને ગુર થાપે;
 મુલ ઠેકાણે સોમ, અસુભે નાણુ કાઠે;
 સાળી ખેરે ચીર, ખેન આંસુડાં પાડે.
 કીમિયો જાદુ કીરતી કરે, તેને સૌ જગ ચ્હાયછે;
 કહે વલ્લભ કળીયુગમાં, પાખંડી પુજાયછે.

છપો ૨૨૯

હુરી જનનો દેશ, ખખર શી શુભ ખોટાની;
 સરખી કીમત થાય; ચહાય નાના મોટાની.
 ભાછ પાન પકવાન, ભાવ સરખે સૌ ખોલે;
 કાગ હંસ ખર ગાય, ગણે તે એકજ તોલે;
 દેવ દૈત જાણે જોડના, શુભ અસુભ એકજ ગણે,
 સત્ય સમાગમ કીધા વીના, મુંઢ રહ્યા વલ્લભ ભણે.

હરીભજનમાં ભંગ પાડવા વીશે.

છપો ૨૩૦

હરી નામમાં ભંગ, પડાવા પાડે તાળી;
 મિથ્યા કરે બોળાટ, હસે ખડુ ધુળ ઉછાળી.
 ઢાળે પરનો પાથ, આપ સતિયો થેં બેસે;
 છેડા સાંધાણ માટ, સોડમાં સૌની પેસે.
 કાંકરો ચાળો ચલાવિને ખાયે ઠપકા ઠોકરો;
 કહે વલ્લભ આ ગુણથી, હોય છીનકીનો છોકરો.

છપો ૨૩૧

વામાનું જ્યાં વ્રંદ, જઈ ત્યાં કો નર બેસે;
 ધારી કંડાં કરમ, છેક સોડ્યોમાં પેસે;
 ચાતુરીનાં ચેન, ચલાવે ખુબ ચલાખી;
 થાય ન કારજ કાંય, પાપ લે ભુકું ખાખી.
 વલ્લભ કહે વનીતા કને, દુર ભાષણ ગોખે ધણું;
 સ્ત્રી સંગ બેસે ખાયલા, કાં લક્ષણ લુચ્યા તણાં.

ਕੁੰਝੀਯਾ*

ਕੁੰਝੀਯੋ ੧

ਟਕਾ ਤੇਰਾ ਨਾਹਿਏ, ਠਾਂਸੇ ਲਾਯਾ ਸਾਥ;
 ਮਾਧ ਪੇਟ ਪੈਦਾ ਹੁਆ ਤਯ ਥੇ ਖਾਲੀ ਛਾਥ.
 ਤਯਥੇ ਖਾਲੀ ਛਾਥ, ਨਾਥਨੇ ਘਰਾ ਖਨਾਯਾ;
 ਕਛੁ ਨ ਦੀਯਾ ਦਾਨ, ਮਾਨਮੇਂ ਜਨਮ ਗੁਮਾਯਾ.
 ਕਹੇ ਕਵੀਜਨ ਵਾਸ, ਕਾਸਿ ਤੁੰ ਕਰੇ ਪਕਾ;
 ਸਮਝ ਸਮਝ ਗੁਮਾਰ. ਨਹੀ ਹੇ ਤੇਰਾ ਟਕਾ.

ਕੁੰਝੀਯੋ ੨

ਪੈਸਾ ਪੈਸਾ ਕਯਾ ਕਰੇ, ਪੈਸਾ ਹੇ ਗੁਲਾਮ;
 ਸਾਂਗ ਕਛੁ ਨਹਿ ਆਯਗਾ, ਪਡਾ ਰਹੇਗਾ ਠਾਮ;
 ਪਡਾ ਰਹੇਗਾ ਠਾਮ, ਦਾਮਸੇ ਦੁਨਿਆਂ ਕੁਝੀ;
 ਕੈਸਾ ਲਗੀਯਾ ਮੋਢ, ਖੁਦਾਕੀ ਐਛੀ ਖੁਝੀ;
 ਕਹੇਤ ਵਲਖਰਾਮ, ਜਾਯਗਾ ਆਯਾ ਐਸਾ,
 ਖਾਖੀ ਰਹੇਨਾ ਖੁਸ, ਪਾਪਸੇਂ ਮਤ ਕਰ ਪੈਸਾ.

ਕੁੰਝੀਯੋ ੩

ਤੇਰੇ ਸ਼ਿਰਪਰ ਝੋਟਾ ਹੇ, ਕਛੁ ਆਯ ਆਰ ਅਯ;
 ਕਰ ਲੇ ਕਰਤਾ ਹੋਯ ਸੋ, ਪੀਛੁ ਕਰੇਗਾ ਕਯ;
 ਪੀਛੁ ਕਰੇਗਾ ਕਯ, ਤਯ ਸਾਂਗ ਨਹਿ ਰੇਗੁਕਾ;
 ਧਾਮ ਦਾਮ ਕੇ ਨਾਮ, ਸਘੀ ਧਾਂਡੀ ਰੇਗੁਕਾ;
 ਕਹੇਤ ਵਲਖਰਾਮ, ਪਰਤ ਰੀਗਟ ਕੇ ਰੇ;
 ਸਮਝ ਸੋਮ ਗੁਮਾਰ, ਝੋਟਾ ਹੇ ਸ਼ਿਰਪਰ ਤੇਰੇ.

કુંડળીઓ. ૪

કાયા કચ્ચા કુંભાહે, છોડ ગરવ ગુમાન;
 આપા એસા જાયગા, નહિ સમજે નાદાન.
 નહિ સમજે નાદાન, શાન શુદ્ધિ સખ ભુલા;
 બેટેકા ગુલામ, દામકી ખાતર ફુલા;
 કહેત વલ્લભરામ, ફર ફર મમતા માયા;
 જરૂર જાયગા જીવ, મીલે મટીએ કાયા.

કુંડળીઓ. ૫

ચમડી કયું સુધાવતા, ભરભર કે ભંડાર;
 પીછુ ગાલી ખાયગા, જળ લે હીસ્સેદાર;
 જળ લે હીસ્સેદાર, યાર તુમ સમજે મેરાં;
 પડા રહેગા સખ, હોયગા જંગલ ડેરા.
 ખા પો જોર ખીલાવ, સંગ નહિ દેવે દમડી;
 કહેત વલ્લભરામ, કયલું સુધાવત ચમડી.

કુંડળીઓ. ૬

મેરા મેરા કયા કરે, તેરા નહિ તલભાર;
 સખી છોડકે જાયગા, પુત્ર નાર પરીવાર.
 પુત્ર નાર પરીવાર, ચાર ઘડીકા સુપના;
 ગર્થ જોર ધર ખાર, હિસમે કુછ નહી અપના;
 સુમત માયા મોહ, કાળકી જાળે ઘેરા;
 કહેત વલ્લભરામ, કાયકું કહેતા મેરા.

કુંડળીઓ.

જુઠી માયા જનકે, દીલસે કરદે દુ
 કંજુસે કરકે ખડો, દર્શાતા નીચ નુર.
 દર્શાતા નીચ નુર, ઉર ખીચાર ન આત';
 કરતાહે સંચીત તિત વહી કુધર જાતા.
 છેવટ જમકે હાથ, જાયગા યાસે ઉઠી;
 કહેત વલ્લભરામ, જન લે માયા જુઠી.

કુંડળીઓ. ૮

અંતર ઉત્તર હોત હે, કુછ કર મે દાન;
 કલજુગ જીવ ભમાવતા, સો ભુલતહે ભાન.
 સો ભુલતહે ભાન, ધ્યાન માયામેં લગતા;
 બોધ સુને જખ પ્રેમ, ઘડો પીછે મન ભગતા.
 લગજાતી જંજળ, રૂઝકા ભુલે મંતર;
 કહેત વલ્લભરામ, ફીરે સખ ઉત્તર અંતર.

કુંડળીઓ. ૯

મચ્છો નહાતી નીરમે, રહે રાત જ્યાર દીન;
 એસા નહાતા આદમી, પ્રભુ ધ્યાન પુન્ય ખીન.
 પ્રભુ ધ્યાન પુન્ય બિન, મીનકી માફક માનો;
 ફાગટ ફળ ના હોય, જ્યહોં જળ જંતુ જાનો;
 કહેત વલ્લભરામ, હરામી એ નહિ અચ્છી;
 પાપ કહો કખ જાત, નીરમે નહતી મચ્છી,

કુંડળીઓ. ૧૦

કથા સુનત સખ કાનસે, ભગત બનતહે આપ;
 દાન કછુ દેવે નહી, જખ ક્યું જાવે પાપ.
 જખ ક્યું જાવે પાપ, જાપ જપ કર કરે ટીકા;
 જ્યું લુણ ખીન અનાજ, દાન ખીન ભજન ફીકા.
 દયા દીનતા દાન, પકડ કર છોડે તથા;
 કહેત વલ્લભરામ, જખી ફળ દેવે કથા.

કુંડળીઓ. ૧૧

ગનાન ધ્યાન કે દાનમે, હા કેના શો શેલ;
 કબુલ કરે સખ મુખસે, કરનેકા મુસ્કેલ.
 કરનેકા મુસ્કેલ, ફેલકા ફંદ ઉઠાવે;
 લેણા દેણા ઘંટ, જગતમે ભકત કેલાવે.
 કરમ ધરમકા ડોળ, દેખાવે જગમાં જુક્તી;
 કહેત વલ્લભરામ ઉતકી કાંહે મુક્તી.

કુંડળીઓ. ૧૨

ધક્કા ખાતા કાયકું, ફરતા દેશ વિદેશ;
 કાશી જગનનાથજી, પ્રાગવડે પરવેશ.
 પ્રાગવડે પરવેશ, લેશ મથરાખી દુખા;
 દારકાં બિદ્રાવન, સ્વેત ખીંદુકા પેખા.
 કહેત વલ્લભરામ, ધામ તરકુંકા મક્કા;
 કછુ ન લીયા દાન, મફતકા ખાયા ધક્કા.

કુંડળીઓ. ૧૩

ખત્તા ખાયા હુંડકે, નહિ મિલે જગતાત;
 સત્ય સંગ હુઆ ખીના, સખ મીથ્યા હે ખાત.
 સખ મીથ્યા હે ખાત, જાત જનમારા ભુઠા;
 સુભ સુભ કર દાન, ખોલદે મુરખ મુઠા.
 કહેત વલ્લભરામ, પ્રભુકા કાંહે પત્તા;
 દાન દયા એ ર દિન, તીન ખીન ખાયા ખત્તા.

કુંડળીઓ. ૧૪

સરચા હીરા છોડકે, પથ્થર પ્રોયા ચીત;
 જન્મ ગુમાયા હુંડતે, હુઆ અંધા ભીંત.
 હુઆ અંધા ભીત, વીત ખાતર ભટકાતા;
 હરી હરામો કામ, પાપસેં પેસા લાતા.
 કહેત વલ્લભરામ, ખુઠાયા આયા ખર્યા;
 અખતો સમજ ગુમાર, હરી હે હીરા સરચા.

કુંડળીઓ. ૧૫

કહોણી પાણુ રેણી નહી, કહેત મુઠ અખણ;
 પુરવ ખાત પીછાનતા, શો નરડે પાસાણુ.
 પાણુસમજે પાસાણુ, ઉરખીન હોઠ ન અવે;
 રેચક ગોળી ખીન, ઊતટી કીસ્તરે સાવે.
 ગોળીફોળી જનાન, સમજ કર પકડે રેણી;
 કહેત વલ્લભરામ, જખીં મુખ કહેવે કોણી.

કુંડળીઓ. ૧૬

પુરા લગતા લંડક, બોધ કરે જદું બહોત;
 એસા હરામખોરકું, ક્યહુ ન આયા મહોત.
 ક્યહુ ન આયા મહોત, હોત ગદ્દા કે ઘોડા;
 જખતો તાનત ભાર તોય ભલા હોય થોડા.
 બહેક ખાતમે પુરા, બડા એ પાપી પુરા;
 કેહે કવીજન બ્યાસ, લંડકુ લગતા પુરા.

કુંડળીઓ. ૧૭

કોટૈ કરતા કાયકુ, જર નેડાણુ કે માટ;
 સંગ તેરે ન આયગા, ગરથ ઘરેણા ઘાટ.
 ગરથ ઘરેણા ઘાટ, ઠાઠસે ઠગાઈ ખાતા;
 હરામ ન રહે દામ, ઠામ આયા યુ જતા.
 કહેન વલ્લભરામ, રહ્યા મોહમે લપટાઈ;
 ખાસ નરકકા હોય, છોડે કુડ કપટાઈ;

કુંડળીઓ. ૧૮

ગદ્દાકું ગનાની મીલા, સુન બે ગદ્દા ગનાન.
 કબુ બહોત નહી બોલના; મત હોના મસ્તાન.
 મત હોના મસ્તાન ભાન રખકે ચલ સીધા;
 રૂક્ષ પડત દાચાર તોચેતુ આપ ન ખીધા.
 સુનત વલ્લભરામ, કહે ખર સુધરે બદ્દા;
 તો કયા મેરી જત, ક્યહું કહેવાવુ ગદ્દા.

કુંડળીઓ. ૧૯

પક્કા ગુન હે પાનકા, બુઢ્ઢા હોય બુવાન;
ખાવે ખુજર આગરા, સીંધ દેરા મુલતાન.
સીંધ દેશ મુલતાન, ખંગાલા બે ઈમાની;
મારવાડ આર ચિન, કારી કે હીદુસ્તાની.
આહી લગાવત પ્રીત, પડાવે આહી નક્કા;
કહેત વલ્લભરામ, પાનકા ગુનહે પક્કા,

કુંડળીઓ. ૨૦

સોપારી જગમે ખરી, ખાવે સખ નરનાર;
પાંચન કીરતો પેંટમેં, નીકાલે બોખાર;
નીકાલે બોખાર, કોન કહે ઉનકે ખુરી;
કથા ચુના પાન, પટ્ટીમે ડારો ચુરી.
જખ મુખ હોવે લાલ, ગાલ ભર ચેચે સુપારી;
કહેત વલ્લભરામ રહાય સખ જગ નરનારી.

કુંડળીઓ. ૨૧

તીન લોક પ્રહ્યાંડમેં, સુપારી સમશેર;
અન્ના ખીળજુ રહાતહે, ઈંદ્ર ચંદ્ર કુખેર.
ઈંદ્ર ચંદ્ર કુખેર, ચાહત સરિતા શિવ શક્તી;
શખ સુપારી ખીન, હોતહે નીર્જળ ભક્તી.
હોમ યગ્ન કર યાગ, સુપારી ચેચે પહેલી;
કહેત વલ્લભરામ, રૂખત શખ સ્વણી દહેલી.

કુંડળીઓ. ૨૨

કહેત જગતકે લોક, સુપારી કરતી બ્યાધી;
 હોતા હે બધ રોગ, પોંડમે પડત ઉપાધી.
 કરતી કલેજે કર, ખાત કૈતે સોધ સચી;
 હુંડા એક ઉપાય, સુપારી મત ખા કાચી.
 અગ્નિમે સેકલાવ, હોય સખ રોગી નીરોગી;
 કહેત વલ્લભરામ, સુપારો લો સખ ભોગી.

કુંડળીઓ. ૨૩

પટી બના દા પાનકો, કથ્યા ચુન લગાય;
 ફેલી હારો એલચી, તંખાકુ મીલાય;
 તંખાકુ મીલાય જાયફળ બંદર હારો.
 જવંત્રી તજ જુજ, સુપારી સાફ સમારો;
 ખિલાવ પીછે ખાવ, હોય દાસ્તી સીર સટો.
 કહેત વલ્લભ રામ, બનાદો પાનકી પટી.

કુંડળીઓ. ૨૪

બડીહે જગમેં નારીયાં, ઉનસેં સખ સંસાર;
 જનકે ધર નારી નહી, ઉનકા કયા પતીઆર.
 ઉનકા કયા પતીઆર, જતર કરમી સખ જાને;
 નારો ખિન નર જોહ, તેહપર દીલ ન માને.
 ચલે નહી જોવાર, કરમકી ખોડ પડીહે;
 કહેત વલ્લભરામ, જગતમેં નાર બડીહે.

કુંડળીઓ. ૨૫

ખુખી ખુદાકી ખુખહે, સરજયા સંસાર;
 સજીવી વંધો કારને, ખનાઈ નાજુગ નાર.
 ખનાઈ નાજુક નાર, રૂપકા ભરીયા હંડા.
 ખાન પાન સખ સુખ દીયે નર હોવે ઠંડા;
 ઈંદ્ર ચંદ્ર બ્રમાય, રહ્યા દારામેં કુખી.
 કહેત કવિજન વ્યારા, ખુખ ખુદાકી ખુખી.

દેશી ભાષાના કુંડળિયા

કુંડળીઓ. ૨૬

પાછત પામે કો કદી, કરે કોટી ઉપાય;
 લખલો લોભે લપટાઈને લંકાં લેવા જાય.
 લંકાં લેવા જાય, ખાય ખત્તા તે ખોટા;
 મથેજ મળતું હોય, કોયના વેઠે ટોટા;
 કહેજ વલ્લભરામ, ભટકમાં ભુંડા ભાઈ;
 પડી પ્રભુની ટાંક, ન પામે કો કદિ પાઈ.

કુંડળીઓ. ૨૭

પહેલો થાતું પુન્યમાં, કરમાં જનદે વાર;
 સંગ કયુ આવે નહીં, તાર નહી તલભાર.
 તાર નહી તલભાર, સારથું દંખી મરતો;
 સુતનો દેવાદાર, રજુ રણીયાતુ ભરતો.
 વર્થરાજ ગુમાર, ગણાયો ગધવ ઘેલો;
 વલ્લભ કહે ધરમીજી, હોય તો થાતુ પહેલો,

કુંડળીઓ. ૨૮

પાત્ર જોઈ જર દિજીએ, જામ કામે સોહાય;
 કુપાત્રોને કર પડે, તો જીવહીંસા થાય.
 તો જીવહીંસા થાય, જેમ હીમરને દાધો;
 તેણે ગુંથી જાળ, જીવ જીવોનો લીધો.
 તેમાં હીંસાદાર, દેનારો પુરવજ સાથે;
 કહેછે વલ્લભરામ, દાન દયો શુભ જન હાથે.

કુંડળીઓ. ૨૯

પથરો છે પીંગળ તણો, ભરમાવાનો ભાર;
 કાવ્ય કરો દહ તાળને, ગ્રહી માપ આધાર.
 ગ્રહી માપ આધાર, સાર અનુભવનો ગાવો;
 તર્કશક્તીમાં તાર, લક્ષ લાંબુ દાડાવો.
 અક્ષર માત્રામેળ, કરોને કોય ન થયરો;
 કહેછે વલ્લભરામ, ગણો પીંગળને પથરો.

કુંડળીઓ. ૩૦

કૈક કવિ કવિતા કરે, પોંચાને અભ્યાસ;
 ગણુ વરતે માત્રા ગણુ, શબ્દ શરણના પ્રાસ.
 શબ્દ શરણના પ્રાસ, મેળવે જાદે જુક્તી;
 તેથી શુ' કલ્યાણુ, કહો ક્યાં કવિની મુક્તી.
 કરે વડેવારિ કાવ્ય, કવી તે જનને ભગુવો;
 કથે જ્ઞાનનું કાવ્ય, કવિશ્વર તેને ગણુવો.

કુંડળીઓ. ૩૧

સાખાશી ના દિલ્લખે, વિધા ભણે ભરપુર;
 દાન દેઈ દાતા ખને, દરશે દેવલ દુર.
 દરશે દેવલ દુર, નુર પધરાનું રાખે;
 ખાંધે ગુણિયલ ગ્રંથ, કવિતા કરીને ભાંખે.
 પણ ઈદ્રજીત હોય, હોય હરિજન આભાશી;
 કહેછે વલ્લભરામ, તેહને દયો શાખાશી.

કુંડળીઓ. ૩૨

વાણીથી પ્રાણી સહુ, પળવારે પરખાય;
 મુખ આકતી જોઈને, તોપણ કીમત થાય.
 તોપણ કીમત થાય, ચહ્યા ચક્ષુથી વરતો;
 હીંડછાથી જણાય, પુરખ સારો કે નરતો.
 અંતર ઊંકુ ગ્નાન, વિવેકે લેતું જાણી;
 કહેછે વલ્લભરામ, ગુણ જોવો જોઈ વાણી.

કુંડળીઓ. ૩૩

છપ્પા કીધા સૌ મળી, ખસેં અઢત્રીશ;
 તેત્રિસ કુંડળિયા કર્યા, મનહર છંદ ચોશ.વી
 મનહર છંદ ચોવીસ, કવિતતો આઠ કર્યાંછે;
 ઇદ્રવિજય છે સાત, ત્રણસેં ત્રણ કર્યાં છે.
 સંખ્યા સઘળી એજ, સમજવા સરખા દૃષ્ટા;
 કહેછે વલ્લભરામ, કર્યા કુંડળિયા છપ્પા,

મનહર છંદોઃ

પરાયુતો માગી માગી, પહેરવાનો રઢ લાગી;
 ધીક વરણાગી એવા, પોલા પૈસાદારને;
 રોક કરે તોયે પણ, હોક ધરે દાગીનાની;
 નકામી નાગાઈ કરી, દખ્ખડાવે યારને.
 જાણે લોક ધારે માર, એવું તે શોભાવે સાર;
 પણ અજાણ્યુ ન રહે, સઘળા સંસારને.
 કહે વ્યાસ દામ વીના. દેવાળીચોદાર થામ;
 તોયે નામે લખી ન દે, દામ તે ગુમારને.

ચાટલીઆ ચોળી હોળી, ધુપેલમાં રગદોળી;
 ધુમડાં અત્તરે ખોળી, ઠંકારી દે કાનમાં;
 ઘેરી રાખે ઘાટ ભેર, કપાવીને વાંકી કેર;
 ખીનગી ભનાવી કાળી, ટીલાં તાણે તાનમાં.
 અંગરખાં અંગપર, તંગ પહેરે તાણી તોસી;
 ખોસી આંખળીને કચ્છ, મરી જાય માનમાં.
 પાન ચાવી થુંક લાવી, લાલાઈ દખ્ખાડે મ્હોડે;
 વ્યાસ કહે ખને કણે, તારણીના તાનમાં.

પહેરે પમ પાની લગી, પાટલીને ઠંસે મારી;
 ચટક ચટક ચાલે, ગુણને ગુજારવા;
 તેલ મરઘીને સાર, શરીર સફત કરે;
 નીત્ય ઘોયા ધાયા થવા, ઘોતોયા નીખારવા;
 આડી આંખે નારી જાંખે, મેનનું ભારણ ભાખે;
 હસ્તે મ્હોઢે માન્યનીમાં. કરે રોક મારવા;
 વ્યાસ વલ્લભ કહેછે, અનુભવ અતી કીધા;
 આટલાં લક્ષણે લુચ્યા, સોદા દોંગો ધારવા.

આંખ ખુબ ખેંચાવવા, ખેંચી ખાંધે ચોટલાને;
 દોરડા કુચાચો ઘાલી, અંખોડા રૂડા કરે;
 કપાળના કેસ દુર્ગી, હોઠે મસ મસો ગસી.
 સોપારી મેઢામાં નાંખી, ઊંચા ગાલેથી કરે;
 કાલુ બોલે શીશ બોલે, હોંથે પટીઆને ચાળે;
 સળુનો છેડો ઉપાડી, સાચવી શીશ ધરે.
 નેન થેડે નાક મૈરે, દંત વતી હોઠ કૈડે;
 ઝીણું ઝાંખે આંખે વ્યાસ, કહે ઠસામાં મરે.
 નીચું ન્યાળી પુઠ ભારી, પાટલાને ઠેસે મારી
 પાછળથી ઉચુ પહેરી, થોડી ચાલે ચાલતી;
 હસ્તે મ્હોડે રસ્તે પળે, તાળી દે સખીને મળે;
 પુરૂષોથી સંકારાઈ, મગરૂખીમાં મ્હાલતી.
 કુઆ કાંઠે વાતો કાઢે, છેડો કાઢી વા ઉડારે;
 અંખોડો છોડી દેખારે, લહેકો કરે તાલથી.
 અંગ તંગ અર્થ કુચ, કચુંકી વલ્લભ વદે;
 આટલાં લક્ષણે લુચી, ઘણાં ધર ધાલતી.
 ભામની ભણાવવાયા ભય ભારે થાસે ભાઈ;
 વીધાવંત વનીતાનો, મોહ કીયો નીકીયો.
 લખી વાંચીને પ્રવીણ, ખને ગોરી ગુણ હીણ;
 પ્રેમ રસ રંગતણી, વદ વાણી મીઠીયો.
 પરસગ મુખ વાત, કરવી ન પડે કદી;
 છાની છપની છુપાવી લખી આપે ચીઠીયો.
 પોડ મડપંચ પાકો, પ્રેમદાની પાસ આવે;
 ભણી દુર કંત રીખી, એવી પણ દીઠીયો.

જશુ ભણી ભામનીને, ભય જગ તણા ઘણા;
 પત્રે વાત થાય નહીં, મ્હોડે મળવું પડે.
 તેણે મળતામાં બહુ, મુરાકલ માનુનીને;
 તેમ કરતાં મળે તો, કોની નજરે ચડે.
 તેથી વાત માત તાત, બ્રાતના જાણ્યામાં જાય;
 થાય વડુ વહેર ખુણે, ધાલીને છાની છડે.
 અટલે ખો ભુલે ભુંડી; ખીકમાં તે જાય ખુડી;
 ભણેલીની વાત ઊંડો, વ્યાસ કહે ના જડે.

ભણાવજે ભાવથકા, ગુણ ગોરી તણા જોઈ;
 કોઈ ડરં ખાશો નહીં, સુદ્ધ બુદ્ધિ આપતાં.
 બાળ વયવાળી નારી, નીકળે નકારી સારી;
 તે મર્મ જણાય નહીં, મથી મરે માપતાં.
 માટે છોડી મોટી થવા, દઈને ભણાવે ભાંઈ;
 શાસ્ત્ર નીતી સમજતી, કરે કડ કાપતાં.
 તેથી લાભ થાય જાણે, મ્હોટપણે પડે માણે;
 વ્યાસ કહે કનિષ્ઠાને, વિદ્વાનો ન થાપતા.

નાની ઉમરની નારી, હોય ગુણવાન સારી;
 પણ તેની સંગે ચારી, કદી નવ કીજીએ;
 આહય તો ભગની ભાવે, આહય શેજને સભાવે;
 હશી રમીને ખેલાવે, તોપણ ન રીજીએ.
 આહય તો ખુશીનું ખાણું આહય તો પૈ પેશો નાણું.
 માગે આવ્યું હોય ટાંણું તોહયે પણ નવ દીજીએ.
 વ્યાસ કહે હેતથકી, રમાડીએ મુખ બકી;
 લોક વહેમ ધારે નકો, માટે મન ખીજીએ.

અસનાધુ ખાળકની, કરવામાં લાલ નહીં;
 ઠેસ ઠપકોતો માથે, આવે કોઈ કાળમાં.
 નીચને વતાવવાથી, ઘટે ઘણો ટેક તોરો;
 સેજે નીચુ જોણુ પડે, નખજાની ગાળમાં;
 છટકેલી સુંદરીને, હસવાથી હાની થાય;
 મનના વગર કુડે, આવી જઈએ આળમાં.
 દહે વ્યાસ ચોર સંગ, ચોરતો ગણાવવાના;
 વણુ ચોરે લાંછનતો, લાગશે કપાળમાં.

મન મધરૂપીવાન, ફોટા પુટ પાટલુન;
 પહેરી લહેરી લાલ ખની, સોટી રૂટી રાખતા.
 ઇગરેજી ભણો ગણી, ઐયુવ્યારી બ્યાડમેન;
 એટપેટ ગેટપેટ, છટ છટ લાંખતા;
 ખોન નોકરીએ મ્હોટો, ગવરનર ખની ફરે;
 જગ જીવ દુભે તેતો, શાણા જન સાંખતા.
 પણુ વક્ષભ કહેછે, જોહ છાકે છેક છક્યા;
 હરીથી ન ડરયા તેને, કાળ કુટો નાખતા.

જગ તણા પ્રાણી તણી, મતી ગતી અતી ઘણી;
 કપાળે કપાળે સડની, પુદ્ધિ તણા ફર છે;
 ધણુ સત્ય થાપવાને, અસત્યને કાપવાને;
 કંમર કશી લે કડો, તેથી જગ જેર છે.
 સવારથી વાંકુ વહે, ખરો નર ન લે રહે;
 ખદ ન અસુરને તો, તે મેર સમેર છે.
 આપ વેઠી દુખ સુખ, કરે સહુ સજનોને;
 વક્ષભ વહે તે સત્ય, વાદી સમરોર છે.

કરતા જનનુ નામ, ભાવ ભર્યા સોધી લેજો,
 વીચારીને વાંચી જોઈશું, ઇઆદીતો આવશે;
 વ્યાપક હંદમાં સાર, પરખીને લેજો યારો.
 સરખા અક્ષર આજ, રસનાએ રાવશે.
 વળે જીભ શબ્દ સારા, શોભાવંત એ ઠવાણા.
 લક્ષણવંતા તમામ, તરકથી સોધાવશે;
 ભણેલા ન ભૂલે જાતે, મનમાં વીચારી વાતે.
 રાજ્યો નામો કરતાના, છે તેતો ખતાવશે.

કાવ્ય કવી કોઈ કોઈ, મનમાં વીચારી જોઈ;
 રાત દીન ખોઈ ખોઈ, રચે કૃત આપનાં.
 ગદ્ય તથા પદ્ય કરે, સુમારથી તાજ ધરે;
 સુખ શબ્દે રસ ભરે, માત્રામેળ માપના;
 પદ ગરખી પ્રખંધ, લાવણી ગજલ છંદ;
 છપ્પા ધરીને આનંદ, ખાંધે આપ છાપનાં;
 વ્યાસ કહે ભેગવીને, આપ કૃત ઠેરવીને;
 કવી નામ ફરવીને, ગાય તે બે ખાપનાં.

મેર મુઆ વીછુડા તં, વેર વાળ્યું કેદાડાનું;
 વણ વાંકે મને દાખી, ડંખ સીદ મારીચા;
 ચડચો ચડી ચોટ દાડ, મુકો લેટપોટ ક્યૌ;
 હર્યો જાણે જીવ એવો, શો ઇરાદા ધારીઆ.
 જાદુવાળા કરી ચાળા, રોળી રાખ કુક મારી;
 વસ્ત્ર આંખજીને મ્હોડે, ખર્ખડી ઉતારીઆ.
 તોડ્યે ન ઉતર્યો પાપી, જાણે પગ નાંખ્યો કાપી;
 હ્રે વ્યાસ આખી રાત, ખાપને પોકારીઆ,

ઈસકની વારતામાં, ઈસકી અત્યંત રીજે;
 ઠગાઈની વારતામાં, ઠગ ખુસી થાયછે;
 તરકરોની વારતામાં, તરકર આનંદ પામે,
 રહજીદાની વારતામાં, સાજીદા હરખાયછે.
 ભજનમાં ભક્ત રીજે, જ્ઞાની જન જ્ઞાને રીજે;
 વીમીચારી પ્રાણી વાણી, વીહારની રહાયછે.
 સત્ય દુખી ખુસી સતી, પણ જેનો જેવી મતી;
 થશે તેની તેની ગતી, વ્યાસ વાણી ગાયછે.

કરમ અંડાળમાં હું કૂર કૃત ખાત કથી;
 ગુનહીણ ગપ ઠોકી, પરને દહતું હે;
 તોળી જ્ઞાની ગંભીરતા, દીલ દેશ ધારે નાહી;
 જેસા દહ તે રો સાંતી, વાન તો સહ તું હે;
 રાત્રીની માફક દુષ્ટ, ભાન ભુલ કરભસે;
 કષ્ટ કાજ હોવે નાહી, ખડતા રહતું હે;
 પાપ પોટલેકા આપ, સીર બોજ બહોત ધરે;
 નીદ્યાસે ન ડરો ભાઈ, વહલભ કહતું હે.

કરી ઠાલી ઠાંસ ફાંસ, મારે કોઈ ધરમમાં;
 મરમમાં બોલે બહુ, બીજાનું બગાડવા;
 આળ મુકે ભુંકુ ભુકે; અતુરાઈ નવ સુકે;
 વહેરી થઈ ધારે ગોદો, વીતનો વગાડવા.
 ભુંકુ બોલી આપ ડોલી, ડોલાવે સરવ કોને;
 ભુંકુ ભેરવે ભલાના, મનને ભમાડવા.
 વ્યાસ કહે રહે એવા, પાપી દુનોઆમાં ઘણા;
 પણ તેવા જનના મ્હો આગથી લગાડવા.

હરા કથા જ્ઞાન યોધ, સાંભળવા શુભ જતી;
ભરાધને ભેગા થશે, બુખ્યા હરી નામના;
તેમાં કુદ્ધ વચ્ચે પડે, લુચ્ચાઈ કરીને લડે;
અનેકને એક નડે, નવરા ન કામના.

ધરમનો પંથ રોકે; ખેઠા ડાલી ગપ ઠોકે;
કંઈક ઉભા રહે જાણે, અમે રાજ ગામના;
વ્યાસ કહે નરકી જીવ, કળીયુગે છાક્યા છેક;
ખરૂ કહે ખાર લાવે, આખલા હરામના.

પુન્ય કે પરોપકાર, પરમારથ થતું હોય;
તેમાં ખેડેા ખેલ ઠાડે, જાણવો દાતાર છે.
લગાઈની ચડાઈમાં, વાજીતોના સુર સુણી;
સઉથી પડે સુંસરો તે, સુરાનો સરદાર છે.

વક્ત્ર શણગાર વિણ, ઉપરથી ડાલો ઠસ્સો;
મારે તેથી જાણવી તે, છટકેલી નાર છે.
વ્યાસ કહે વિશ્વાસ, આપીને વાયદા વાહે;
ધરમમાં વાર કરે, જાણવો નાદાર છે.

ભક્તપણું જગતમાં, મનાવા મંદીર પળે;
કોડી નવ નાખે રાખે, દેખાડવા વાટવા.
ટીક્કાં કરી માળા ધરી, ઝોપીચંદનને ચોળી;
જાણે જ્યાંથી ત્યાંથી દામ, લાવી ઘેર દાટવા;
ગુર સાધુ વિપ્રો તણી, સેવામાં સુંસરો દાડે;
મનથી ધારે મોદીકા, મળે મને પાટવા;
એવા ડગ ખગ ધ્યાની, પાઈતો ખરચે શાની;
વ્યાસ કહે દોડે દોડે, દડીઆ તે ચાટવા.

કઈક અતી છોશ રાખી, દાસ કાઠે ડગે રંગે;
 ડોળ કરે ધરમનો, ભક્ત નામ પાડવા;
 કેક ઢાહ્યું ઢાહ્યું ખોલે, જ્યાંને ત્યાં રાપણુ ઢોલે;
 પરાઈ પંચાતો કરે, સાખાશી ગહુ કાલવા.
 ધણા અંગ દાગીનાઓ, રાત દીન પ્હેરી ફરે;
 હોય તેના મનમાંતો અસ્તાઈ દેખાડવા;
 વ્યાસ કહે સીખા ટીકા, પટીકાની છટા રાખે;
 રોફ મારે તે રાંડોને, મોહજ લગાડવા.

ઠાલે હાથે ગંગા સ્નાન, ઠાલે હાથે ધરી ધ્યાન;
 ઠાલે હાથે દેવ દર, રાણુ ત્યાર થાયછે;
 ઠાલે હાથે ગુરૂ તથા, ઠાલે હાથે હરી કથા;
 ઠાલે હાથે જોશી મુખ, મ્હોરતને રહાયછે.
 ઠાલે હાથે જ્ઞાનખોધ, ઠાલે હાથે વીધા સોધ.
 ઠાલે હાથે આશીરવાદ, માગી ગુણુ ગાયછે.
 પણુ શાસ્ત્રના કલ્યાથી, કહેછે વલ્લભરામ;
 ઠાલે ફળ ઠાલુ મીથ્યા, મ્હેનત તે જાયછે.

ચારૂં બેદ શાસ્ત્ર ખટ, આર પુરાન ઢોઈ;
 પડતહ ભાવ રખી, ખુણ ખરી ગમશે;
 પાંડવકા ઇતીહાસ, રામાયન રામ ઠેરો;
 ગાવે સમજાવે બુદ્ધાત, તાલ સુર સ્તમસે;
 ઢોહું વદે સંસકૃત, ઢોહું બદે પરાકૃત;
 ઢોહું ઢોહું બદતહે, ફારસીજ દમસે;
 દેખાવત ડોળ આર, ધરમ ચલાવે આપ;
 કહે બ્યાસ ખીખાદે ન, દેખ્યો મન ભમશે.

મોટક કવિત્વ.

કવિત ૧

હોર ભાત મારશે, છટકેલી નારસે;
 મધંચી પારસે, પ્રોત કણુ કાળ ના જોડીએલ;
 ટેક તોરા તનસે, જેરી જેરી જનસે;
 દાવા દુરામનસે, પ્રાન ગયા લગી ન છોડીએલ.
 જરકરમ માતકા, છીદ્ર હોય તાતકા.
 કુડ કેત જાતકા, પરમખ ખારતા ન ફોડીએલ;
 કહેત વલ્લભરામ, અસલકો કામ ધામ;
 ખીન કામ હણુ કામ, અલે વાં તલીક નવ તોડીએલ

 છોટાસા ખાલકુ, ગરીબ ક ગાલકુ;
 નીરખનો લાલકુ આપ પેટ માટ ન રડાવીએલ;
 એટા હોય તનકા રુલામ ભોવનકા;
 રનેહી શત્રુ જનકા એ તોનકુ મુખ ના ચરાચીએલ.
 પ્રણતકી નારોયાં, નાર વભિચારીયા;
 પેટકી કુઆરીયાં, એતનેકુ લડ ન લડાવીએલ;
 સાધુકે ધરનમે, ભ્રમ કે કરમમે;
 શામાકો સરમમે, કહે બ્યસ ભંગ ન પડાવીએલ.

બકરા બકતરે, કુતંગ લ તરે;
 ગર્ધન લડતરે, પડવરે રગમાંડી ભંગ પુરા;
 એસાઈ હરાનખોર ખનન હાંકો ચોર,
 જુગત કહત હોર, તોહુયે નહી સમજે પાતો પુરા;
 ખાવે ગાલી પરકી, ધન્યત બાવે ધરકી;
 નાસ હોવે જરકી, તોખા નહીં કર કરમમે અધુરા
 કહેત વલ્લભરામ, કમલમે દેવ કામ;
 ખાપુકા ખોળત-કામ. નીરપસાપર બહોત હોતરેમુરખ

પેટકા કપુત સુત, ભોગ ભોગી અખધુત;
 ભામની ભમેલ ભુલ, રાજકુતકેરા ખીસખાસ નવકીજીયે
 મીઠા બોલનારસે, બુઠા દોસદારસે;
 ખડગુંકી ધારસે, રાજકા કુંઆરસે, કબુચે ન રીજીયે.
 જનવરો રાનકા, હરખાયા રવાનકા;
 મરદખેઈમાનકા, જાનકા જોખમ પાસ, પાઉતોનદીજીએ
 કહેત વલ્લભરામ, દુર કર એહી ઠામ
 જાયગો જરૂર નામ, પોછુ કામખીગડેપ્રથમદેખલીજીએ.

પુન્ય કર દાન કર, પ્રભુજીકો ધ્યાન ધર;
 મુમતમે મત મર, જાયગા જોખનજર, પોછેસે પસ્તાયગા
 મેરા તેરા કરકે, પરાયા જર હરકે;
 ભંડાર ધરભરકે, સખયાહિ ધરકે, તુ ડાલાઠોઠ જાયગા.
 ચેત લે મુરખ જન, બ્રાત માત તાત તન;
 સખ સુખહે સપન, ધરધનકીમાયામે ખતાખુખખાયગા.
 કહેત વલ્લભરામ, હરીકો સમર નામ;
 તજદે કુચલીકામ, જમપુર ઠામજાકે ખાપી તું પીટાયગા.

છંદા કવીત ૧

ધણું જોર આવે, કચરપીને કોડી કાડનાં;
 ધણું જોર આવે; ભુંડાએને ગાળ ભાંડતાં;
 ધણું જોર આવે, જ્ઞાની જ્ઞાનને દેખાડતાં;
 ધણું જોર આવે, ભગતોને તાળી પાડતાં.

છંદા કવિત ર

ધણુ જ્ઞેર આવે સુથારોને કાળ છોલતાં,
 ધણુ જ્ઞેર આવે ન્યાયાધીશે ન્યાય તોળતાં;
 ધણુ જ્ઞેર આવે, વ્યાસ ભક્ત પ્રભુ બોલતાં,
 ધણુ જ્ઞેર આવે વીદ્વાનોને વીદ્યા બોલતાં.

છંદા કવિત ૩

ધણુ જ્ઞેર આવે, ખાળ નીશાળથી છુટતાં,
 ધણુ જ્ઞેર આવે, ભંગીઓને ભાંગ ધુટતાં;
 ધણુ જ્ઞેર આવે, તસ્કરોને માલ હુટતાં;
 ધણુ જ્ઞેર આવે, સર્વે કામનીને કુટતાં.

છંદ્રવિજય છંદ.

રામ સુધામ કે કામ ગયે જળ,
 આપકો નગ્ર સખી સંગ લીચા;
 સ્નાન પડો બડો પાપીળ પુરુષ,
 ખારતા સુનનેકુ દેહ દીચા.
 રામ પુછે તોરે સીરપે કથીર,
 સહસ્ર મીલી બહોત રૂધીર પીચા;
 વલ્લભકો નાથ કહેત સાક્ષાત,
 હોનસી બત તેં ક્યા પાપ કોયો.

સ્વાન કહત સુનો તુમ રામજી,
 સુધ્ધ હોકે મેને પંથ ચલાયો;
 બોધ હરીકા નામકો કંકર,
 જગતમે ભક્ત મહે આપ ફેલાયો;
 સુનને વાલે કથીર હુએ આર,
 ફેરણેસેં મુજકુ સ્વાન બનાયો;
 વલ્લભકા નાથ બહોન કૃપાકર,
 આપકે સરન મુને ખોલયો.

હરકૃપાવાળુ સ્વાન વસી મહી,
 પળ્યુંને બે જણે જ્ઞેયું કદાપી,
 તેમાંથી એક જણે બુમ પાડીને,
 સરવ જીવોમે સુચના આપી;
 તેથી બીજે ભારી વારી સખી કહયું,
 કો સ્વાનનું શીશ નાખરો કાપી;
 વ્યાસ કહે એમ બેઉ વઢયા તેમાં,
 કહો ભાઈ કોને જાણવો પાપી;

વીશ્વમાં વધ્યાછે વ્યાસ તણો વંસ,
 કહે કથા ઘણા કોકાંલા સ્વરે;
 સખ્યું વાંચે ગુણ સાંચે નહી વળી;
 અરથતણા અતી અનરથ કરે;
 જ્ઞેડણી જ્ઞેડે તોડે તાજને રામ,
 ધોગળ પોત્રોમાં ધ્યાન ન ધરે;
 પેટ માટે પડપંચ કરે બહુ,
 વલ્લભ કે જે વળી ફાંકડા ફરે.

કે ગુણી વ્યાસનું જ્ઞાન જોઈ,
 આપ ગુણી કેવરાવવા રહાયે;
 કે મનનું કંઈ કત લાવીને,
 પોતાનું નામ ધાલીનેજ ગાયે,
 તે મન રાવે તો ફરવીને જરા,
 કત કર્યુ મેં ખતાવવા જાયે;
 ધીકારછે તેવા વ્યાસ કવીજન,
 વલ્લભ કે છાનું રેન જરાયે;

તાત તાણા મુજ આત તાણા ખડું,
 શીબ્યઈનો સુત છે જગ વીશે;
 જાત તાણા ધણા માણા રહી નહી,
 ભણ્યા ન ગણ્યા થતું વ્યાસ શીશે;
 રીતા જાણી નહી નીતી આપી નહી,
 જ્ઞાન વીના કરે ડોળ અતીશે;
 વલ્લભ વદેછે નામ લખવણ,
 એક બેહાલ જરા ઠીક દીશે.

કેક કુમતી ભરેલાછે શોબ્યતે,
 લીલે લીલુ ભળકામાંજ ભાજે.
 દોરા ચીઠી જગ જાદુથી ઘુતવા,
 કરે કાળી ખોનગીચા કપાજે;
 પ્રપંચ પાપથી પ્રેનદા છેતરે;
 કુકતથી કામ સરવના ટાળે;
 વ્યાસ કે વીરવ ન માને વીના ગુણ,
 એક અનેક તાણા ખીજ ખાજે.

